

2. CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA I UREĐENJA OPĆINE

2.1. CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA ŽUPANIJSKOGA ZNAČAJA

Suvremeni problemi u prostoru Republike Hrvatske nastaju uglavnom zbog neodgovarajućeg korištenja prostora i njegove zaštite. Istovremeno zemljišno-vlasnički odnosi i tržišno gospodarstvo mijenjaju suštinu i postupak prostornog planiranja. Prostorni plan Karlovačke županije je donesen i iz njega su vrlo jasno proizašli ciljevi prostornoga razvoja županijskoga značaja. Na temelju državne i županijske strategije prostornoga i gospodarskoga razvoja, te na temelju *Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske* (NN 50/1999.) mogli su se prepoznati najvažnije ciljevi prostornoga razvoja ovog dijela Županije. Najvažniji opći prostorno-razvojni ciljevi županijskoga značaja jesu:

- * Urbanistički skladan i svim potrebnim društvenim sadržajima i infrastrukturnim sustavima opremljena svaka Općina, i Grad, pa tako i Općina Netretić;
- * Snaženje gospodarstva Grada Karlovca, i ostalih Gradova i Općina Karlovačke županije, kao uvjeta razvitka cijele Županije;
- * Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture, kao preduvjeta gospodarskoga snaženja;
- * Racionalno korištenje prirodnih izvora, osobito onih potrošivih, i time omogućiti i budućim naraštajima njihovo korištenje;
- * Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova prirodnoga ili kulturnoga krajolika;
- * Povećanje vrijednosti, vrsnoće i izgleda okoliša;
- * Stvaranje uvjeta za uključivanje u europske razvojne sustave.

Ostvarivanje navedenih općih prostorno-razvojnih ciljeva županijskoga značaja očituju se u ovom Planu kroz sljedeće činitelje:

- * Planiranje građevnih područja za izgradnju naselja (što pretpostavlja demografski porast);
- * Planiranje građevnih područja za raznolike gospodarske i društvene djelatnosti (što će omogućiti pripremu zemljišta za izgradnju gospodarskih, obrtničkih, poslovnih, trgovačkih, komunalno-servisnih i drugih zgrada i građevina);
- * Osiguranje vrsne zaštite prirodnih, krajobraznih i kulturno-povijesnih (poglavito graditeljskih) vrijednosti (što će omogućiti očuvanje prepoznatljivosti krajolika i vrsnijeg turističkoga razvitka);
- * Planiranje cestovnih prometnica i drugih infrastrukturnih sustava u skladu s razvojnim planovima Županije i Države.

2.1.1. RAZVOJ GRADOVA I OPĆINA TE INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

2.1.1.1. Razvoj gradova i naselja

Razvoj Netretića i ostalih naselja na području istoimene općine, temelji se na smjernicama *Programa prostornoga uređenja Republike Hrvatske* i *Prostornog plana Karlovačke županije*, a to su:

- * U cilju porasta nataliteta i prirodnoga priraštaja poželjno je poticanje naseljavanja u srednje i male gradove, kao i lokalna središta, gdje valja poboljšati kakvoću življenja.
- * Na temelju opredjeljenja za policentrični razvitak Republike Hrvatske potiče se razvitak srednjih i malih gradova i naselja (toj grupi pripada i Netretić). Razvitak treba ostvariti poticajnom investicijskom politikom i decentralizacijom gospodarskih činitelja za što treba osigurati prostorne preduvjete i izgradnju vrsnoga prometnoga, vodoopskrbnog i energetskog sustava.
- * Planiranje mreže naselja temeljiti na razvoju lokalnih žarišta razvitka.

Usmjeravanje urbanizacije ne smije počivati samo na mreži gradskih naselja, već težište mora biti i na mreži svih tipova lokalnih središta u ruralnim krajevima, što se u svakom slučaju odnosi i na prostor Općine Netretić. S tim ciljem treba planirati ravnomjerniji i usklađeniji razvitak i razmještaj stanovništva te raspršenost stambenih, radnih, uslužnih i rekreacijskih namjena. Valja izbjegavati pre naglašeno usmjeravanje ili specijalizaciju na samo jednu djelatnost. Oživljavanje seoskih krajeva, kakvi su krajevi Općine, treba provoditi povezivanjem seoskih gospodarstava i tako osnažiti pojedina područja. Sve to se može primijeniti na prostoru Općine Netretić.

Preobrazba naselja treba ostvariti veće razvojne sposobnosti te poboljšati sveukupne uvjete života, uz istovremeno ostvarivanje programa zaštite krajolika te prirodne i kulturne baštine. Preobrazbu građevinskih područja naselja potrebno je temeljiti na urbanoj obnovi. Preobrazbu seoskih (ruralnih) područja valja

temeljiti na revitalizaciji zbog ukupnih civilizacijskih ciljeva i zbog demografske i socijalne iscrpljenosti, a sve to uz povećanja komunalnih i drugih standarda življenja uz nužnu obnovu infrastrukture.

Područna i lokalna središta (općinska središta i ostala razvojna žarišta) treba osposobiti da budu organizatori razvojnih promjena na lokalnim područjima. Kao osnovica njihove preobrazbe predlaže se primjena metoda revitalizacije i infrastrukturne rekonstrukcije s ciljem poboljšanja uvjeta života, osposobljavanja tih naselja za ulogu lokalnih središta. Sela treba dugoročno ciljano i usmjeravano oživljavati. Treba prepoznati sela za koja postoji nedvosmisleni javni interes, sela gdje je javno zanimanje ograničeno samo na potporu u izgradnji najvažnije tehničke infrastrukture i sela koja ovise samo o autonomnoj motivaciji (lokalnim i privatnim sudionicima). Dio malih seoskih naselja, koja bi u budućnosti mogla ostati bez stalnih stanovnika, treba koristiti za povremeno stanovanje, seoski turizam i rekreaciju.

Prednost treba dati obnovi postojećega naseobinskoga tkiva pri čemu valja očuvati graditeljski identitet povijesnih središta naselja. Nužno je obnavljati i uređivati povijesna središta naselja, koja su zadržala interesantne tradicijske urbane predloške. Treba poticati optimalno korištenje postojećih izgrađenih područja i provoditi samo daljnja planska širenja.

2.1.1.2. Razvoj infrastrukturnih sustava

Postojeća prometna infrastruktura od međunarodnoga i državnoga značaja na području Općine, nudi osobite mogućnosti za razvoj Općine i Karlovačke županije. Stoga je nužno prometnom mrežom županijske i lokalne razine funkcionalno se i u krajoliku skladno vezati na međunarodne i državne prometnice. Osim prometne infrastrukture, Općina treba biti i s ostalom infrastrukturom dobro opremljena (izvedba magistralnih infrastrukturnih sustava i mreža: javnih telekomunikacija, radio i TV sustava veza, plinoopskrbe, elektroopskrbe i odvodnje).

Na temelju *Programa prostornoga uređenja Republike Hrvatske* važno je istaknuti infrastrukturne sustave državnoga značaja, koji su ujedno i od osobite važnosti za Karlovačku županiju.

- * Prvovažnost u izgradnji cestovnoga prometa do 2008. godine daje se: poboljšanju postojeće mreže.
- * Program razvoja telekomunikacijske mreže temelji se na unapređenju već postignutog, razmjerno visokog stupnja razvijenosti, i pratit će dostignuća razvijenih država Zapada.
- * Daljnji razvitak energetskog sustava polazi od postojećeg stanja, predviđenih potreba proizvodnje za opskrbu stanovništva te težnje da se postigne potrebna sigurnost i europski standardi. U svrhu štednje energije treba unapređivati i započeti koristiti druge izvore energije, primjerice: sunčanu energiju, bioenergiju, energiju vjetra i geotermalnu energiju.
- * Razvoj vodoopskrbe polazi od potreba osiguranja dovoljne količine vrsne vode za stanovništvo i gospodarstvo. U prostorno-planskoj dokumentaciji potrebno je provoditi zamisao "održivog" gospodarenja vodama, kao i upravljanja sustavom vodoopskrbe. Zaštitnim predjelima izvorišta mora se posvetiti puna pozornost kako bi se očuvala vrsnoća vode.

2.1.2. RACIONALNO KORIŠTENJE PRIRODNIH IZVORA I ZAŠTITA PROSTORA

Cilj ovoga Plana je, između ostaloga, racionalno korištenje prirodnih izvora jer su oni potrošivi, a naša je dužnost da sačuvamo prirodne izvore i za buduće naraštaje. Za ostvarenje toga prostorno-planerskoga cilja pomažu suvremena svjetska stremljenja i pooštrena mjerila u zaštiti okoliša, ponajprije zamisao održivoga razvitka, zamisao sveobuhvatnog planiranja i upravljanja prostorom i okolišem te sve izraženija svijest o nužnosti očuvanja i zaštite prirodnoga i kulturnoga naslijeđa.

Građenje građevina izvan građevinskog područja mora biti tako da ne mogu nastajati nova naselja, ulice i grupe građevina, građevine uz obale vodotoka, uz prometnice, uz vrijedno uređeno poljodjelsko i šumsko zemljište. Građenje izvan građevinskih područja mora biti uklopljeno u krajobraz s ciljem očuvanja prirodnog prostora - njegove konfiguracije, šuma, vrijednog poljodjelskog zemljišta. Za takvo građenje je potrebno osigurati uvjete zaštite prirode okoliša, a posebno odvodnje i zaštite voda te zbrinjavanje otpada. Građenje na zemljištu I - V bonitetne kategorije može se odobriti samo iznimno.

Daljnje planiranje i detaljno utvrđivanje prostora za građevine i trase infrastrukture treba provoditi koordinirano i usklađeno između korisnika prostora te tako da se što više koriste postojeći koridori, izbjegavaju šume i vrijedno poljodjelsko zemljište, da se očuva cjelovitost prirodnih i izgrađenih struktura te omogućiti zaštita krajobraza. Prostor eksploatacije mineralnih sirovina treba koristiti na način da se u tijeku eksploatacije i po njenom dovršenju primjene svi elementi zaštite okoliša.

Ciljevi razvoja prometa na području Karlovačke županije i Općine Netretić su: izgraditi sustav državnih cesta (brzih cesta) koje će bolje povezati Općinu i Županiju sa prometnim sustavom RH i susjednih država, izgraditi i modernizirati županijske ceste rekonstrukcijom postojećih i izgradnjom novih smjerova, promet voditi rubno u donosu na područja veće gustoće izgradnje (veća naselja), osigurati prometnu povezanost, omogućiti etapnu realizaciju planirane modernizacije i izgradnje prometnog sustava i poticati razvoj integralnog prometa. Planom treba predložiti izmjene i dopune koridora javnih cesta, obilaznice na prolazu državnih i županijskih cesta kroz naselja, dvovisinska križanja prometnica te usklađenja cestovne mreže s drugim korisnicima prostora naročito s energetsom i komunalnom infrastrukturom te prioritetima zaštite poljodjelskog i šumskog zemljišta.

Smjernice razvoja telekomunikacija trebaju obuhvatiti: sanaciju ili izgradnju novih pretplatničkih stupnjeva, polaganje svjetlovodnih kabela, širenje mobilne mreže i kontinuiranu modernizaciju telekomunikacijskog centra. Ostvarenje ovih ciljeva omogućiti će potrebno proširenje svih mjesnih mreža i pružiti cjelokupni raspoloživi asortiman usluga svim korisnicima.

U prostornim planovima općina odrediti će se prostorne i funkcionalne odrednice izgradnje sustava elektroopskrbe te naročito obratiti pozornost na: određivanje smještaja objekata sustava elektroopskrbe u donosu na građevinsko područje, koridore ostale infrastrukture, zaštitu područja kvalitetnog poljodjelskog zemljišta i šuma, dalekovode planirati izvan građevinskih područja objedinjavanjem koridora s drugom infrastrukturom radi zaštite šumskog i vrijednog poljodjelskog zemljišta, opskrbu zadovoljavajućom količinom električne energije izvršiti sanacijom prijenosne i distribucijske mreže, odrediti rješenja gradnje prijenosne elektroenergetske mreže s ciljem osiguranja sigurnosti napajanja električnom energijom.

Rješenje vodoopskrbe Karlovačke županije treba temeljiti na uspostavi cjelovitog sustava koji će distribucijom vode sigurnih izvorišta osigurati potrebne količine kvalitetne vode za sadašnje i buduće potrebe. Usporedno s problemima vodoopskrbe Županije potrebno je provoditi mjere s ciljem postizanja učinkovitijeg djelovanja postojećih vodoopskrbnih sustava. Cilj je razvijati takav sustav koji će povećati strategijsku i pogonsku sigurnost vodoopskrbe u cijelom području zapadne Hrvatske. Ciljevi razvoja vodoopskrbnih sustava su:

- osigurati viši stupanj pokrivenosti naselja vodoopskrbnom mrežom, sigurnost opskrbe i osiguranje kvalitete pitke vode,
- usvajanje koncepta razvoja vodoopskrbnog sustava - rješenje na razini županije s prijelaznim rješenjem zasebnim širenjima lokalnih vodoopskrbnih sustava,
- utvrđivanje potrebnih površina i koridora za potrebe izgradnje vodoopskrbnog sustava, a naročito određivanje zona zaštite crpilišta,
- utvrđivanje uvjeta vodoopskrbe velikih industrijskih potrošača,
- zaštitu od voda treba provoditi rekonstrukcijom i izgradnjom nasipa uz sve vodotoke.

Vodonosnike i izvorišta treba zaštititi od sustavnog zagađivanja. Zato je važno zaštititi vodotokove rijeke od zagađenja tako da se voda poboljša na II. kategoriju. U svim naseljima na području Županije nužno je definirati i planirati sustav odvodnje s uređajima za pročišćavanje koji će prihvaćati otpadne vode većeg broja naselja. Realizaciju sustava odvodnje treba provoditi postupno, sukladno količini otpadnih voda, osobitostima recipijenta te gospodarskim mogućnostima gradnje i održavanja uređaja. Industrije (gospodarska područja) koje nisu obuhvaćene sustavima za odvodnju i pročišćavanje voda naselja moraju izgraditi vlastite sustave odvodnje i uređaje za pročišćavanje.

Na razini PPUO-a, cilj treba biti izrada plana odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda naselja i industrijskih područja, tj. izrada dokumentacije kojom bi se odredio temeljan koncept odvodnje određivanjem vrste sustava (mješoviti ili razdjelni), prostornog obuhvata (naselja koja se na te sustave priključuju), određivanjem koridora kolektora, smještaj uređaja za pročišćavanje te uvjete prihvata pročišćenih voda u odnosu na osobitosti recipijenta.

2.1.2.1. Zamisao održivoga razvitka

Održivi razvitak je naziv koji se danas u svijetu koristi kada se želi označiti i istaknuti razvitak koji ide u susret današnjim potrebama, ali uz osiguranje mogućnosti razvitka i budućim naraštajima. *Održivi razvitak* ne ograničava gospodarski rast, ali on ne smije ugrožavati čovjekovo zdravlje, biljne i životinjske svojte, tijekom prirodnoga razvitka i prirodna dobra. Dakle, *održivi razvitak* označava onaj razvitak koji skrbi o okolišu, koji je tehnički podoban, gospodarski provodljiv i društveno prihvatljiv.

Kao rezultat brojnih dokumenata usvojenih na Konferenciji Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju (UNCED, Rio de Janeiro, 1992.) održane su dvije konferencije održivih gradova i mjesta: prva je održana u Aalborgu (Danska) 1994. i druga u Lisabonu (Portugal) 1996. godine. Treća konferencija održana je u Hannoveru 2000. godine. Na prvoj konferenciji u Aalborgu, koja je bila rezultat potrebe da se dokument nazvan *Agenda 21* iz Rio de Janeira počne stvarno primjenjivati na lokalnoj razini, povelju o održivosti potpisalo je 80 europskih gradova i mjesta. Time je započela europska kampanja za održive gradove i mjesta, naglašena u drugom poglavlju Povelje o održivosti. Krajem 1998. godine Povelju je potpisalo oko 400 europskih gradova i mjesta.

Povelja europskih gradova i mjesta o održivosti (Olborška povelja), prihvaćena od sudionika Europske konferencije o održivim gradovima i mjestima (600 sudionika iz 30 europskih zemalja, među njima i Hrvatska) održana 27. svibnja 1994. u Aalborgu, sastoji se iz tri dijela: I. dio - *Deklaracija o konsenzusu: europski gradovi i mjesta na putu održivosti*, II. dio - *Europska kampanja za održive gradove i mjesta* i III. dio - *Uključivanje u procese lokalne Agende 21: lokalni planovi djelovanja na postizanju održivosti*.

Iz Deklaracije o konsenzusu: *Europski gradovi i mjesta na putu održivosti* valja izdvojiti najvažnije dijelove, koji postaju ishodište današnjega prostornoga planiranja i jedno od najvažnijih polazišta ovoga Plana.¹ Načela održivoga razvitka treba ugraditi u ovaj Plan u mjeri koliko je to najviše moguće prostorno-planerskim mjerama.

Uloga europskih gradova i mjesta

Tijekom povijesti ljudska naselja su postojala i nadživljavala carstva, države i režime i opstali kao središta društvenog života, nositelji gospodarstva i čuvari kulture, baštine i tradicije. Bili su središta industrije, obrta, trgovine, obrazovanja i vlasti. Osamdeset posto europske populacije živi u gradskim područjima. Današnja razina potrošnje prirodnih izvora u industrijskim zemljama dovodi do uništenja prirodnih bogatstava. Održivi život ljudi na Zemlji ne može se postići bez održivih lokalnih zajednica (lokalnih vlasti), koje su najbliže žarištima problema okoliša i građanima. Zbog toga gradovi i mjesta imaju ključnu ulogu u procesu mijenjanja načina života, proizvodnje, potrošnje i obrazaca uređenja prostora.

Načela održivosti

Razvidno je da zamisao održivoga razvoja pomaže da svoj standard življenja temeljimo na prihvatnom kapacitetu prirode (ne trošiti više nego što ima!), odnosno očuvanje prirodnih dobara. To znači da obnovljive tvari, vodne i energetske izvore ne trošimo brže nego što su ih prirodni sustavi u stanju obnoviti, a da neobnovljive izvore ne trošimo brže nego što ih održivi obnovljivi izvori mogu nadoknaditi. Održivost okoliša podrazumijeva da količina oslobođenih štetnih tvari ne nadmašuje sposobnost zraka, vode i tla da ih preuzmu i prerade, nadalje ona obuhvaća i očuvanje biološke raznolikosti, ljudskoga zdravlja i kakvoće zraka, vode i tla na razini koja će biti dostatna za trajno očuvanje života i dobrobiti ljudi, životinjskog i biljnog svijeta.

Lokalne strategije za postizanje održivosti

Naselje, kao najmanja ljudska naseobinska jedinica, je ono koje je u stanju početi rješavati nesklad u arhitekturi, društvu, gospodarstvu, politici, prirodnim izvorima i okolišu. Naselje (grad ili mjesto) je ujedno i najmanja jedinica u kojoj se takvi problemi mogu smisleno rješavati na cjelovit, sveobuhvatan i održiv način. S obzirom na to da se naselja međusobno razlikuju, svako mora naći svoj put prema održivosti.

Održivost kao lokalni stvaralački proces koji teži postizanju sklada

Održivost okoliša nije ni vizija niti nepromjenjivo stanje, već lokalni stvaralački proces koji teži postizanju sklada i obuhvaća sva područja lokalnog odlučivanja. Procesom upravljanja koji počiva na održivosti moguće je donositi odluke koje neće samo zrcaliti interese današnjih, nego i dobrobit budućih naraštaja.

¹ **Črnjar, Mladen.** 1997. Integralno planiranje i upravljanje okolišem i prostorom, u: Hrvatski prostor - temeljno nacionalno dobro, Zbornik radova okrugloga stola, Zagreb: Urbanistički institut Hrvatske, str. 42.; **Kelemen-Pepeonik, Valerija.** 1998. Europska kampanja za održive gradove i mjesta, "Okoliš" (Zagreb), god. 8, br. 85, str. 45; Povelja europskih gradova i mjesta o održivosti (Olborška povelja), "Okoliš" (Zagreb), god. 8, 1998., br. 85, str. 45-48; Europska kampanja za održive gradove i mjesta, "Okoliš" (Zagreb), god. 9, 1999., br. 86, str. 52-53, br. 88, str. 40-42; **Papařava, Mirjana.** 1999. Održivi razvoj i nacionalni savjeti za održivi razvoj u zemljama srednje i istočne Europe, "Okoliš" (Zagreb), god. 9, 1999., br. 90, str. 10-12.

Rješavanje problema izvana

Nijedno naselje ne može sebi dopustiti prenošenje problema u širu okolicu ili odgađanje njihovog rješenja za budućnost. Svi problemi ili nesklad u tom naselju moraju se rješavati unutar samog mjesta.

Održivo usmjerenje gradskoga gospodarstva

Prirodna dobra, poput atmosfere, tla, voda i šuma, postala su ograničavajući čimbenici u gospodarskom razvoju mnogih gradova i mjesta stoga u njih moramo ulagati. Prednost imaju:

- * ulaganje u očuvanje preostalih prirodnih dobara (zalihe podzemnih voda, tlo, staništa rijetkih vrsta);
- * poticanje rasta prirodnih dobara snižavanjem današnje razine njihova iskorištavanja, primjerice neobnovljivih izvora energije;
- * ulaganja kojima se smanjuje pritisak na zalihe prirodnih bogatstava, povećavanjem uzgojenih prirodnih bogatstava (parkova za rekreaciju radi smanjivanja pritiska na prirodne šume);
- * povećanje djelotvornosti krajnje primjene proizvoda (energetskih kuća, prometa koji ne šteti okolišu).

Društvena jednakost za održivost sredine

Namjera je sjediniti osnovne društvene potrebe ljudi, zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje i stambene programe sa zaštitom okoliša. Potrebno je raditi na poboljšavanju kakvoće života građana umjesto da samo povećavamo potrošnju. Valja procjenjivati učinke svake moguće gospodarske djelatnosti na održivost kako bi se uspjelo otvoriti trajna radna mjesta i dobiti dugotrajne proizvode koji će udovoljavati načelima održivosti.

Obrasci održive namjene zemljišta

Naša lokalna vlast treba shvatiti važnost djelotvornog pristupa prostornom planiranju i izgradnji zemljišta, koje će obuhvatiti stratešku procjenu svih planova iz vidokruga zaštite okoliša. Zamisli o ravnopravnim međuregionalnim odnosima trebale bi omogućiti da se postigne sklad između grada i sela i da se spriječi da gradovi samo iskorištavaju prirodna bogatstva svoje okolice.

Odgovornost za globalnu klimu

Velika opasnost za prirodni i izgrađeni okoliš je globalno zagrijavanje. Potrebno je smanjiti emisije stakleničkih plinova u atmosferu. Važno je zaštititi svjetske izvore biomase, kao što su šume i fitoplanktoni, koji imaju važnu ulogu u zemljinom ciklusu kruženja ugljika. Potrebno je smanjivati emisije od izgaranja fosilnih goriva. Jedino održivo rješenje su obnovljivi izvori energije.

Sprječavanje onečišćavanja ekosustava otrovnim tvarima

Sve više otrovnih tvari se oslobađa u zrak, vodu, tlo i hranu, čime se povećava prijetnja ljudskom zdravlju i ekosustavu. Treba poduzeti sve što je moguće da se buduća onečišćenja zaustave i spriječe na samom izvoru.

Lokalna samouprava kao preduvjet

Gradovi i Općine trebali bi smoci snage, znanja i stvaralačkih sposobnosti da razviju održive načine života i da uredi i vode svoja naselja prema ostvarivanju održivosti. Gradske i općinske vlasti, kao demokratski izabrani predstavnici svojih lokalnih zajednica, trebaju biti spremne preuzeti odgovornost za zadaću preustrojstva svojih gradova i općina kako bi se postigla održivost. Važno je da na lokalnoj razini postoji dostatna moć i da lokalne vlasti im čvrstu financijsku osnovu.

Građani kao ključni čimbenik i uključivanje zajednice

Građani bi trebali biti upoznati sa svim aktivnostima u svezi održivoga razvitka koje se temelje na dokumentu *Agenda 21*, kao ključnom dokumentu prihvaćenom na *Konferenciji o planetu Zemlji* u Rio de Janeiru. Svim građanima i zainteresiranim skupinama treba osigurati pristup svim informacijama i mogućnost sudjelovanja u postupcima lokalnoga odlučivanja. Potrebno je iznaći mogućnost za izobrazbu na području održivosti, ne samo za javnost već i za odabrane predstavnike i službenike lokalne vlasti.

2.1.2.2. Sveobuhvatno planiranje i upravljanje prostorom i okolišem

S gledišta *održivoga razvitka* nameće se nužnost drukčijeg promišljanja i planiranja prostora gdje neće biti čovjek i njegove često puta nepromišljene i sebične potrebe prvovažni zadatak planiranja. U svijetu se danas prihvaća predložak sveobuhvatnoga planiranja, tj. sveobuhvatnoga (integralnoga) pristupa razvitku

vezanoga za zaštitu okoliša uz uvažavanje zatečenih vrijednosti krajolika i trajno očuvanje okoliša kao razvojnoga vrela od neprocjenjive vrijednosti, a sve uz puno sudjelovanje javnosti. U suvremenom gospodarskom razvoju prostor (zemljište) pomalo gubi svoje tradicijsko značenje prvovažnoga gospodarskoga izvora prihoda jer se težište pomiče prema znanju, poduzetništvu, informatičkim i prometnim sustavima. U tržišnom gospodarstvu prostor ima svoju uporabnu vrijednost, dok se vrijednost okoliša (pojam okoliša je širi od prostora) još uvijek teško vrednuje. I prostor i okoliš su ograničeni i zato je neophodno integralno i sustavno planiranje i gospodarenje prostorom i okolišem. Pod sustavom upravljanja prostorom i okolišem podrazumijevamo: a) društveni i gospodarski razvitak; b) svrsishodno korištenje prirodnih izvora i kulturnoga naslijeđa, c) zaštitu okoliša i d) provedbu i kontrolu sustava upravljanja prostorom i okolišem.²

U metodološkom smislu, u ovaj Prostorni plan uređenja Općine Netretić (bez obzira što će se izraditi u skraćenom sadržaju) ugrađene su označnice sveobuhvatnoga planiranja i upravljanja prostorom i okolišem. Odrednicama ovoga Plana stvoreni su i prostorno-planerski preduvjeti da se u provedbi primjene načela sveobuhvatnoga planiranja i upravljanja prostorom i okolišem. Tijekom izrade Plana, u širokom demokratskom postupku anketiranja, informiranja i konzultiranja sa svima tko je mogao i htio pripomoći da Plan bude što cjelovitiji i što sveobuhvatniji, uvijek su prevladavali opći interesi i prihvaćanje konkretnih pojedinačnih prijedloga i želja, ako oni nisu bili protiv općeg interesa i ako su bili u skladu s očuvanjem cjelokupnoga vrijednoga naslijeđa.

2.1.2.3. Očuvanje i zaštita prirodnoga, krajobraznoga i kulturno-povijesnog naslijeđa

Bogatstvo prirodnoga i krajobraznoga naslijeđa, kao i kulturno-povijesnoga, te svjetska nastojanja i spoznaje u zaštiti prirodne baštine zahtijevaju da s osobitom pozornošću pristupi vrednovanju i ponovljenom vrednovanju svega što je važno za prepoznatljivost i očuvanje izvornih ili naslijeđenih vrijednosti hrvatskoga krajolika. Očuvanje i skrb za prirodnu i krajobraznu baštinu, kao i ispravno korištenje spomenički vrijednih građevina i sklopova, važno je ne samo iz razloga očuvanja hrvatskoga kulturnoga identiteta, nego i s gledišta svekolikoga napretka, poglavito gospodarskoga i turističkoga.

Prirodno i kulturno naslijeđe treba se cijeniti kao temeljno polazište u prostorno-planskom osmišljavanju, a što je i učinjeno kod izrade ovoga Plana. Za ovaj Plan se bez dvojbe može reći da je "zaštitarski" plan, a to znači da su poduzete sve prostorno-planske mjere da se vrijedno prirodno, krajobrazno i kulturno-povijesno naslijeđe Općine Netretić prepozna, da se prostorno-planerskim mjerama zaštiti, da se stvore preduvjeti za njegovu obnovu i da se omogući njihovo uključivanje u svakodnevni gospodarski i društveni život. U prostorno-planerskom smislu napravljeno je sve što je bilo moguće da se pridonese očuvanju identiteta Općine kroz vrednovanje prirodne, krajobrazne i kulturne baštine.

Jedno od temeljnih načela na kojem danas gradimo principe zaštite kulturne baštine je činjenica da je arhitektonski spomenik, bilo koje vrste i značenja, nedjeljivo povezan s okolinom, a time i širim prostorom. Na tim je principima definiran i novi segment zaštite kulturne baštine, a to je prostorna baština. Pod pojmom prostorne baštine podrazumijevamo "topografski definirana područja u kojima je osobito izražen kvalitetan suživot kulturne baštine i prirodnih osobitosti sredine, odnosno kao cjelina je iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti". Uz tradicionalni pojam zaštite spomenika kulture i prirode, ravnopravno se pojavljuje i zaštita kulturnih i prirodnih dobara, odnosno valorizacija svih oblika proizvoda prirode i ljudske stvaralačke djelatnosti.

Smatrajući da kulturno i prirodno naslijeđe predstavlja harmoničnu cjelinu, čiji su elementi nedjeljivi, proširena je terminologija zaštite na pojmove zaštite kulturne i prirodne, odnosno prostorne baštine. U tom kontekstu vrednovani su krajolici i pejzažni predjeli općine Netretić, bilo da su prirodni okvir naselja ili dvoraca, brežuljci obrađeni vinogradima ili pokriveni šumama, bilo da su ljudskom rukom kultivirani predjeli u blizini naselja, odnosno povijesnog spomenika. Najveća vrijednost ovog područja, osim vrijednih primjera tradicijske graditeljske baštine, je krajolik, koji je spoj prirodnih, pejzažno-reljefnih osobitosti i antropogenih djelatnosti. Nažalost novijom gradnjom je u velikom dijelu općine došlo do velikog zauzimanja prostora za građevinska zemljišta, tako da su poremećeni nekadašnji prostorni odnosi naselja i krajolika. Značenje prostora općine je veliko jer predstavlja jednu od zapadnih pročelja (lica) naše zemlje, kao granično područje sa Slovenijom. Utoliko se postavlja još veća obveza očuvanja preostalih vrijednosti krajolika.

² Črnjar, Mladen. 1997. navedeno djelo, str. 41-48.

Iako se zaštita kulturne baštine provodi po posebnim zakonima, Prostorni plan je prilika za sveobuhvatno sagledavanje i cjelovitu zaštitu. U cilju sustavne brige za zaštitu graditeljske baštine, kako je određeno u Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske, osnovna su opredjeljenja sljedeća:

- uspostava cjelovitog i usklađenog sustava zaštite graditeljskih i kulturnih vrijednosti,
- neprekidno istraživanje i vrednovanje graditeljske baštine, te poticanje temeljne stručne i znanstvene obrade, radi djelotvornije zaštite ali i radi uključivanja u razvojne programe,
- revizija postojećih konzervatorskih studija za zaštićene povijesne cjeline,
- zaštita mogućih arheoloških predjela i mjesta u skladu s načelima arheološke struke i konzervatorske djelatnosti,
- uspostava uravnoteženih odnosa između osnovnih izvornih povijesnih oblika graditeljske baštine i suvremenih graditeljskih pojava, osobito na području povijesnih urbanih i ruralnih cjelina, radi očuvanja njihovih povijesnih vrijednosti koje svjedoče o identitetu područja kojem pripadaju,
- u sklopu modela revitalizacije seoskih cjelina primijeniti integralne oblike zaštite, te poticati osnivanje muzeja na otvorenom i predstavljanja narodnog stvaralaštva radi odgojno obrazovnih, ekoloških i turističkih učinaka.

Europskom konvencijom o krajoliku, krajolikom se smatra područje izgled kojega je određen djelovanjem i međudjelovanjem prirodnih i ljudskih činitelja. Krajolik se mora shvatiti kao prostorno ekološku, gospodarsku i kulturnu cjelinu, u kojoj valja poštivati načelo raznolikosti i posebnosti krajolika. Prema smjernicama prostornog uređenja Radne zajednice Alpe Jadran (1997.) ciljevi i opredjeljenja su osigurati vitalni kvalitetni krajolik uz očuvanje i naglašavanje identiteta pojedinih područja. Potrebno je prepoznati i sačuvati pojedine tipove krajolika; krajolik s visokim stupnjem gospodarske učinkovitosti, krajolik s visokim stupnjem prirodnosti, krajolik s visokim stupnjem identiteta, nove kvalitete krajolika (osobito vezana uz naselja). U svrhu očuvanja i unapređenja krajobrazne raznolikosti propisuje se sljedeće:

- izbjegavati pravocrtnu regulaciju vodotoka, a duž postojećih regulacija i agromelioracijskih zahvata omogućiti opstanak i mjestimičnu obnovu bujnih vlažnih biotopa i ambijenata,
- duž međa čuvati živice i pojedinačna stabla kao tradicionalni oblik razdiobe prostora,
- spriječiti daljnju neplansku izgradnju kuća i drugih građevina na krajobrazno izloženim mjestima,
- očuvati seoske krajolike i omogućiti razvitak sela uz oživljavanje seoskog gospodarstva, biopoljodjelstva, obrtništva, rukotvornih vještina, turizma, te poticanje seoskog stanovanja kao mogućnosti izbora. Pri tom je važno očuvati sliku naselja i kultiviranog krajolika, a građevna područja odrediti na način da se očuvaju oblikovne (morfološke) i strukturalne značajke graditeljske baštine, prije svega: oblik parcele, smještaj građevina na parceli i tradicijski obiteljski vrt,
- očuvanje prepoznatljivosti povijesnih cjelina urbanog karaktera treba temeljiti na poštivanju jedinstvenosti svakog naselja, njegovoj povijesnoj slojevitosti, zakonitostima rasta i preobražaja. Potrebno je provesti revalorizaciju dosad utvrđenih zona zaštite, na principima najstrože i potpune zaštite povijesne organizacije i strukture, odnosno odrediti zone u kojima su moguće graditeljske intervencije, a da se time ne narušavaju vrijednosti najstrožeg povijesnog središta. Osobitu pozornost posvetiti kontaktnim zonama povijesnog središta i rubnim dijelovima povijesnih naselja, štiteći mjerilo, zatečene vrijednosti i graditeljsku tradiciju.

Povijesne cjeline i ambijenti, kao i pojedinačne građevine sa spomeničkim obilježjima, zajedno sa svojim okolišem, moraju biti na kvalitetan način, sukladno njihovim prostornim, arhitektonskim, etnološkim i povijesnim karakteristikama, uključeni u budući razvoj. To prije svega podrazumijeva:

- zadržavanje i očuvanje prostornih odnosa definiranih tijekom povijesti, koji se iskazuju u cjelovitoj slici prostora kao kulturnog krajolika,
- očuvanje prostorne homogenosti naselja, prije svega njegova volumena, okruženog područjima kultiviranog krajolika,
- zadržavanje povijesnih oblika komunikacija - starih cesta, pješačkih putova i staza, proštenjarskih putova često praćenih pokloncima i raspelima,
- očuvanje povijesnog naseobinskog ustroja, parcelacije i tradicijske arhitekture,
- oživljavanje povijesnih oblika naseljenosti – gradova, sela, zaselaka u okviru njihovog prostornog okruženja, povijesne matrice, parcelacije i tradicijske građevne strukture,
- revitalizaciju napuštenih sela i zaselaka, izuzetne etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti,
- očuvanje i obnovu tradicijske arhitekture, stambene i gospodarske, kao i svih povijesnih arhitektonskih građevina spomeničkih svojstva, kao nositelja prepoznatljivosti prostora,
- očuvanje povijesne slike prostora i karakterističnih vizura,

- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicionalnih funkcija i sadržaja, poljoprivrednih kultura kao što su vinogradi i tradicionalnog načina obrade zemlje,
- zadržavanje i očuvanje karakterističnih toponima, naziva sela, brežuljaka i potoka, od kojih neki imaju povijesno (arheološko) i simboličko značenje,
- očuvanje i obnovu svih građevina i sklopova s kulturno povijesnim obilježjima,
- istraživanje i prezentaciju arheoloških nalaza i mjesta.

U cilju očuvanja, zaštite i unapređenja kulturne i prirodne baštine općine Netretić, što znači očuvanje identiteta, naglašavamo načela zaštite koja bi trebala biti polazna osnova budućeg razvitka:

- kulturna i prirodna baština predstavlja temelj identiteta i dokaz je povijesnog kontinuiteta razvitka sredine pa ju je potrebno štititi od svake daljnje devastacije i degradacije njenih temeljnih vrijednosti,
- osim pojedinačnih građevina, kulturnu baštinu čini i prostorna baština, koja je zajedničko djelo čovjeka i prirode, odnosno rezultat je ljudskog djelovanja kroz povijest,
- osim vrednovanih građevina - reprezentativnih primjera određenog stila, kulturnu baštinu čine i skromna ostvarenja tradicijske stambene izgradnje, drvene kuće, koje bi kao nositelje identiteta, trebalo čuvati u izvornim oblicima i po mogućnosti izvornoj namjeni,
- prirodni krajolik je neponovljiv, a svako novo širenje građevinskih zona u kvalitetne krajobrazne prostore znači osiromašenje krajolika i gubitak samosvojnosti.

2.1.2.4. Parametri vrednovanja kulturno povijesnih vrijednosti, načela i ciljevi zaštite

Zaštita i obnova kulturno povijesnih i krajobraznih vrijednosti postavljaju se kao važan zadatak na kojem cijela Hrvatska treba graditi svoj identitet. Budući da kulturna baština općine Netretić posjeduje kulturno povijesnu, arhitektonsku, gradograditeljsku (urbanu), etnološku, arheološku i dokumentarnu vrijednost, za potrebe ovog plana izrađena je Konzervatorska podloga. Cilj te podloge bio je da se ustanove osnovni prostorni i razvojni činitelji očuvanja kulturne baštine, te da se daju smjernice i uvjeti korištenja prostora, za djelovanje u prostoru i za pojedinačne graditeljske zahvate. Zaštita graditeljske baštine se provodi prema usvojenim načelima integralne zaštite prostora, ali i očuvanjem autentičnosti kroz obnovu izvornih obilježja građevine. Modaliteti zaštite određuju se prema kriteriju zoniranja, (stroga zona zaštite povijesnih struktura i kontaktne zone), te prema propisanim mjerama zaštite. Dio prostora općine vrednovan je kao područje kultiviranog krajolika, osobito padine s tradicionalnim selima i brežuljcima obrađenim vinogradima te nizinsko područje uz rijeku Kupu. Potrebno je s naročitom pažnjom pristupiti planiranju građevinskih područja, kako ne bi došlo do narušavanja kvalitetnih prostornih odnosa, uz očuvanje vrijednih vizura na sela.

Ciljevi izrade ove konzervatorske podloge su utvrđivanje stanja u prostoru i iznalaženje mogućnosti za unapređenje postojećeg stanja, gledano s aspekta zaštite kulturnih dobara. Zaštita kulturnih dobara provodi se kroz smjernice i uvjete zaštite na način da se omogući nesmetani razvoj naselja, a pri tome uvažavajući spomenička svojstva kulturnih dobara i spriječi njihova devastacija. Modaliteti zaštite određuju se prema kriteriju zoniranja i propisanim mjerama zaštite.

Vrednovanje kulturnih dobara te određivanje mjera zaštite provodi se u skladu s važećim zakonima i pravilnicima te međunarodnim konvencijama i preporukama. Jedno od osnovnih načela suvremene zaštite kulturnih dobara je njeno integralno očuvanje. Osim pojedinačnih građevina naglašava se očuvanje cjelovitih naselja i širih prostora krajolika. Svako povijesno naselje sa svojom okolinom potrebno je sagledati kao jedinstvenu cjelinu sastavljenu od građevnog fonda, prostorne organizacije, prirodnog okruženja, ljudskih djelatnosti. Svi radovi koji se izvode na povijesnim područjima ili pojedinačnim objektima trebali bi se temeljiti na znanstvenim i stručnim principima kako bi se spriječila devastacija objekata i prostora.

Kako bi se zaštita kulturnih dobara sustavno odvijala, u Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske, određena su osnovna načela:

- uspostava cjelovitog i usklađenog pravnog sustava zaštite integralnih prirodnih i kulturnih vrijednosti prostora, kompatibilnog sa sukladnim propisima u drugim djelatnostima,
- istraživanje i vrednovanje graditeljske baštine u kontekstu društvenih, kulturnih i gospodarskih promjena, znanstvena obrada prostora krajobraznih, kulturno-povijesnih i estetskih vrijednosti radi njihovog uključivanja u razvojne programe,
- zaštita mogućih arheoloških zona i lokaliteta i njihova prezentacija,

- uspostava uravnoteženih odnosa između izvornih povijesnih oblika graditeljske baštine i suvremene izgradnje,
- za revitalizaciju ruralnih cjelina uzimanje u obzir integralnog oblika zaštite, poticanje osnivanja muzeja na otvorenom, te radi odgojno obrazovnih i turističkih svrha obnavljanje narodnog stvaralaštva,
- zadržati i obnoviti povijesne oblike komunikacija, starih cesta, putova, planinarskih staza, poklonaca i križeva na raskrižjima,
- zadržati i očuvati povijesne oblike naseljenosti – sela, zaseoke, izdvojena gospodarstva u njihovom prirodnom okruženju, s povijesnom matricom, parcelacijom i tradicijskom građevinskom strukturom,
- obnoviti tradicijske drvene i kamene stambene i gospodarske objekte, mlinove, hisove i drugo,
- očuvati povijesnu sliku prostora i karakteristične vizure,
- zadržati specifične toponime u prostoru, nazive sela i zaselaka, potoka, brda koji su često vezani uz neke povijesne događaje,
- revitalizirati i obnoviti sve građevine i komplekse spomeničkih obilježja,
- istražiti i prezentirati bogate arheološke lokalitete i nalaze.

Europska konvencija o krajoliku naglašava potrebu shvaćanja krajolika kao prostorno ekološku, gospodarsku i kulturnu cjelinu sa uvažavanjem svih njegovih raznolikosti i naglašavanja posebnosti. Kulturni krajolik je područje čiji je izgled određen djelovanjem i međudjelovanjem prirodnih i ljudskih čimbenika. Za takvo očuvanje identiteta prostora zalaže se i Radna zajednica Alpe Jadran u čijim se smjernicama prostornog uređenja naglašava čuvanje raznolikosti pojedinih krajolika. Stoga je potrebno sačuvati različite tipove krajolika, krajolik sa visokim stupnjem identiteta, krajolik sa izrazito očuvanim prirodnim obilježjima, krajolik sa izrazitom gospodarskom učinkovitošću, te nove kvalitete krajolika vezane uz naselja. Pored zaštite vrijednih i izuzetnih arhitektonskih djela potrebno je očuvati malu, skromnu arhitekturu tradicijske stambene izgradnje u izvornom obliku i funkciji.

Planiranju građevinskih područja potrebno je pristupiti s naročitom pažnjom, kako ne bi došlo do narušavanja kvalitetnih prostornih odnosa. Za najvrednije građevine, prije bilo kakvog zahvata, potrebno je provesti konzervatorsko-restauratorska istraživanja. Za naselja sa sačuvanom povijesnom strukturom potrebno je provesti detaljnija istraživanja, inventarizaciju svih njihovih prostornih i graditeljskih vrijednosti, kako bi se mogle utvrditi smjernice za moguće zahvate unutar tkiva naselja kao i za pojedinačne objekte.

2.1.3. OČUVANJE EKOLOŠKE STABILNOSTI I VRIJEDNIH DIJELOVA OKOLIŠA

Na području općine od osobite vrijednosti i značenja su prirodni i antropogeni krajolici, koje valja osobito cijeniti, čuvati i unapređivati s ciljem zaštite čovjekova okoliša i očuvanja prirodnoga bogatstva kako se ne bi doveo u pitanje opstanak i zdrav život čovjeka u budućnosti. Brojne skupine biljaka i životinja postupno nestaju ili im prijeti izumiranje.

Ekološka načela

U cilju očuvanja ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša nužno je uvažavati glavna ekološka načela, koja se navode u *Strategiji prostornoga uređenja Republike Hrvatske*. Ona su sljedeća:

- * načelo prevencije, što podrazumijeva primjenu ekoloških kriterija u prostornom planiranju;
- * načelo cjelovitosti, što podrazumijeva međuutjecaj sa širim prostorom okoliša u cjelini;
- * načelo očuvanja i unapređivanja postojećega stanja;
- * načelo ravnomjernosti razvoja, što podrazumijeva podjednaku vrsnoću okoliša u svim dijelovima;
- * načelo kooperacije/konsenzusa, što podrazumijeva povećanje demokratizacije odlučivanja;
- * načelo tržišne regulacije, što znači da prostor ima cijenu koju korisnici moraju platiti u skladu s ekološkim činiteljima korištenja prostora.

Preporuke Svjetskog kongresa o zaštićenim područjima

Od dvadeset bitnih preporuka, koje je prihvatio "Svjetski kongres o nacionalnim parkovima i zaštićenim područjima" održan 1992. godine u Caracasu³ izdvojit ćemo deset koje su osobito primjenjive u našim prilikama:

³ "Okoliš", br. 26-27, 1993., str. 14-16,

- * Jačanje podrške zaštićenim područjima što pretpostavlja odgoj i školovanje te stvaranje javnoga mnijenja u korist zaštićenih područja;
- * Djelotvorna zaštita biljnih i životinjskih svojta i staništa može osigurati jedino smanjenjem onečišćenja;
- * Očuvanje biološke raznovrsnosti važan je cilj zaštite okoliša;
- * Očuvanje zaštićenih područja nije moguće bez podrške i plodne suradnje s lokalnim zajednicama;
- * Turizam može pomoći osigurati opstanak zaštićenim područjima, ali ako se razvija nepromišljeno i bez uvažavanja naslijeđenih krajobraznih vrijednosti tada može uništiti zaštićena područja;
- * Valja poticati privatne vlasnike zemljišta i nevladine organizacije da obave svoju ulogu u ponašanju u zaštićenim područjima;
- * U budućnosti će se veća pozornost posvetiti obnovi staništa te biljnih i životinjskih svojta;
- * Preživljavanje zaštićenih područja često je ovisno o održavanju hidroloških procesa;
- * Osigurati vrijedna područja od posljedica loše izrađenih razvojnih i prostornih planova;
- * Potrebno je podizati kakvoću i poboljšati školovanje osoblja koje skrbi za zaštićene predjele i zaštićene građevine (jedna osoba u Općini trebala bi se stručno baviti problemima zaštite okoliša).

Biološka i krajobrazna raznolikost

Na skupštini Ujedinjenih naroda o okolišu i razvitku (UNCED) u Rio de Janeiru u lipnju 1993. godine, predstavljen je *Sporazum o biološkoj raznolikosti* kojega je do sada potpisalo 157 zemalja, a među njima je i Hrvatska. Sporazum je stupio na snagu 29. prosinca 1993. godine i od tada se taj dan obilježava kao Međunarodni dan zaštite biološke raznolikosti. Hrvatska je postala punopravna potpisnica Sporazuma 5. siječnja 1997. godine. Obveza svake potpisnice Sporazuma je donošenje nacionalne strategije zaštite biološke raznolikosti i nacionalnoga izvješća o stanju biološke raznovrsnosti. Sporazum je sročan s ciljem očuvanja i održivoga korištenja biološke raznolikosti, tj. biljnih i životinjskih svojta i njihovih staništa.

Vlada Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 10. travnja 1997. godine, donijela je Odluku o izradi *Nacionalne strategije i akcijskoga plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti* (NSAP). Kao nositelj ovoga zadatka određeno je Ministarstvo kulture - tadašnja Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine. Ulogu nositelja preuzela je 1998. godine Državna uprava za zaštitu prirode i okoliša. Svrha Nacionalne strategije i akcijskoga plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti je prepoznati postojeću biološku raznolikost Hrvatske i utvrditi ciljeve i metode njezina očuvanja i održivoga korištenja. Pri tome je osobito važno izdvojiti glavne razloge ugroženosti biološke raznolikosti i pronaći stvarna i djelotvorna rješenja za njihovo uklanjanje ili smanjenje. Hrvatski državni sabor donio je 30. lipnja 1999. *Strategiju i akcijski plan za zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske* (NN 81/1999.).

Jedno od temeljnih načela Strategije glasi: "*Republika Hrvatska je svjesna da sveukupna biološka i krajobrazna raznolikost predstavlja njezinu temeljnu vrijednost i glavni resurs za daljnji razvitak. Cilj je Republike Hrvatske očuvati i unaprijediti postojeću biološku i krajobraznu raznolikost unutar zemlje, te pokušati vratiti dio izgubljenih svojta i staništa, gdje je to moguće i opravdano.*"

Uvažavajući načela i predložene mjere i planove u očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti na području općine nužno je očuvati sadašnji prostorni odnos šuma i livada te poljodjelskih površina. Zbog toga je potrebno učiniti osobito slijedeće:

- * spriječiti svaku moguću izgradnju na još neizgrađenim livadama;
- * u izgradnji obiteljskih kuća i drugih zgrada primjenjivati tradicijske građevne materijale, skrbeći o oblicima parcela i gabaritima;
- * očuvati prirodne livadne zajednice, nizinske i brdske, kao i još neregulirane prirodne potoke s izvornom florom i faunom.
- * travnjaci su nastali najčešće djelovanjem čovjeka i smatraju se djelomično prirodnim staništima, koji znatno doprinose biološkoj i krajobraznoj raznolikosti kraja, regije pa i Hrvatske u cjelini.
- * obnoviti napuštene površine vinograda.

Iz *Pregleda stanja i zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Hrvatske* (NN 81/1999.) želimo izdvojiti one dijelove koji su primjenjivi za ovo područje Karlovačke županije:

Ekološki sustavi.

- * Zbog razvedenosti reljefa, geoloških, pedoloških, hidroloških i klimatskih prilika, te djelomice zbog ljudskih utjecaja - cijela Hrvatska, a tako i ovaj prostor Karlovačke županije, odlikuje se raznolikošću ekoloških sustava i staništa, koja se odražava i u velikom bogatstvu i raznolikosti biljaka, gljiva i životinja. Ta obilježja, zajedno s lokalnom tradicijom korištenja prostora, stvaraju i bogatstvo krajobrazne raznolikosti. U usporedbi sa stanjem ekoloških sustava većine europskih zemalja, Hrvatska se odlikuje visokim stupnjem očuvanosti prirode.
- * Stanje šuma kod nas je dobro, znatno bolje nego u većini europskih zemalja. Oko 95% šumskih sastojina ima prirodni sastav, a šumske površine nisu se smanjile zadnjih sto godina.
- * Močvarne i povremeno plavljene riječne doline predstavljaju jednu od najvećih vrijednosti biološke i krajobrazne raznolikosti posebice u usporedbi sa zapadnom i srednjom Europom. To je i najugroženiji ekološki sustav posvuda u Hrvatskoj.
- * Iako su većinom nastali djelovanjem čovjeka, travnjaci su poluprirodna staništa koja uvelike obogaćuju biološku i krajobraznu raznolikost. Vrlo su značajne plavne livade i pašnjaci.

Vrste i podvrste

- * Izrazita raznolikost ekoloških sustava i staništa uvjetuje i veliku raznolikost biljnih i životinjskih vrsta i podvrsta. Hrvatska se svrstava među prvih nekoliko zemalja Europe glede bogatstva biološke raznolikosti. Osobito se ističu endemične svojte te relikti (preostaci) iz tercijara ili razdoblja oledbi.
- * Niski je stupanj istraženosti hrvatske flore, mikoflore i faune. Hrvatska je među rijetkim europskim zemljama koja nema opisanu floru, mikofloru i faunu svoga područja.

Genetska raznolikost

Zaštita biološke raznolikosti razumijeva također popisivanje i očuvanje zavičajnih sorti kultiviranih biljaka i pasmina udomaćenih životinja. U Hrvatskoj nisu još načinjeni cjeloviti popisi. Sve takve sorte i pasmine predstavljaju i značajnu nacionalnu kulturnu baštinu, jer je u njihov uzgoj uloženi trud i znanje brojnih naraštaja u kombinaciji s uvjetima života i podneblja.

Razlozi ugroženosti krajobrazna jesu: 1. Neravnomjerna, jednolična i ambijentalno neusklađena urbanizacija; 2. Krupni infrastrukturni zahvati (prometnice, energetske građevine: dalekovodi, cjevovodi, akumulacije; vodnogospodarske građevine: regulacije vodotoka, kanali, akumulacije-retencije, nasipi); 3. Poljodjelske djelatnosti (melioracije, komasacije, monokulture, sječa šumaraka, drvoreda i živica) i 4. Neplanska, lokacijski i arhitektonski neprikladna gradnja stambenih, ladanjskih i turističkih zgrada na krajobrazno istaknutim mjestima.

Razlozi ugroženosti biološke raznolikosti jesu: 1. Promjene staništa (uništavanje, degradacija, rascjepkanost); 2. Onečišćenje okoliša (tla, vode i zraka); 3. Prekomjerno iskorištavanje prirodnih izvora (izlov, krivolov, sječa, sakupljanje, uznemirivanje) i 4. Unošenje stranih vrsta u ekološke sustave.

Nacionalni strateški ciljevi zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, koje valja primijeniti u što skorijoj budućnosti i za područje Općine Netretić i cijele Karlovačke županije, jesu:

Opći strateški ciljevi

- * Provesti cjelovito popisivanje svih činitelja biološke i krajobrazne raznolikosti;
- * Kartirati rasprostranjenost predjela i mjesta sa odlikama biološke i krajobrazne raznolikosti;
- * Procijeniti stanje ugroženosti svih činitelja biološke i krajobrazne raznolikosti;
- * Izraditi i provesti akcijske planove zaštite ugroženih predjela, mjesta i činitelja biološke i krajobrazne raznolikosti;
- * Nadgledati promjene tijekom vremena i mjeriti učinke provedbe akcijskih planova;
- * Razviti mehanizme provedbe.

Posebni strateški ciljevi

- * Očuvanje krajobrazna - Osigurati očuvanje postojeće krajobrazne raznolikosti, koja oslikava bogatstvo sveukupne prirodne i kulturne baštine Hrvatske;
- * Zaštita ekoloških sustava i staništa - Održati postojeće stanje šuma te ga unaprijediti ugrađivanjem dodatnih mjera zaštite biološke raznolikosti u šumama; Sačuvati postojeće travnjake (zaustaviti

smanjenje njihove površine) kao vrijednih antropogenih staništa bogatih biološkom raznolikošću; Poticati mjere u poljodjelstvu kojima se osigurava očuvanje što veće biološke raznolikosti na oraničnim površinama; Kartirati staništa i na temelju analize ugroženosti osigurati zakonsku zaštitu rijetkih i ugroženih tipova staništa;

- * Zaštita vrsta i podvrsta - Očuvati postojeću raznolikost biljnih, gljivljih i životinjskih vrsta i podvrsta, a gdje je moguće i prikladno, ponovno vratiti nekoć izumrle zavičajne svojte;
- * Zaštita genetske raznolikosti udomaćenih svojti - Očuvati postojeću genetsku raznolikost izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja i kultiviranih biljaka svim prikladnim metodama konzervacije;
- * Zaštita kroz sektore - Kroz suradnju između svih ovlaštenih sektora osigurati održivo korištenje bioloških resursa;
- * Poboljšanje stanja u znanosti - U svrhu djelatne zaštite, u najkraćem roku podići osnovnu razinu informacija o biološkoj i krajobraznoj raznolikosti, uključujući znatne napore na jačanju potrebnog znanstveno-istraživačkog kadra;
- * Poboljšanje stanja u obrazovanju i obavješćivanju javnosti - Poticati sve metode obrazovanja u području zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti na svim razinama školstva; Poticati sve metode obavješćivanja javnosti o problematici zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, kao i sudjelovanje javnosti u zaštiti.

U *Strategiji i akcijskom planu biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske* (NN 81/1999.) navode se strateške smjernice, koje valja primjenjivati i ugrađivati u prostorne planove županija, gradova i općina. Ističu se strateške smjernice koje su primjenjive na području obuhvata ovoga Prostornoga plana:

Očuvanje krajobraza

- * Načiniti potanko vrednovanje bioloških, geoloških i kulturnih svojstava pojedinih tipova krajolika, te estetskih značajki koje proizlaze iz njihova međudjelovanja;
- * Razraditi mehanizme očuvanja postojeće krajobrazne raznolikosti i ključnih značajki pojedinih tipova krajolika;
- * Utjecati na javnost i vlast, kao i na vlasnike i korisnike zemljišta, kako bi ih se potaknulo na održavanje lokalne prepoznatljivosti krajolika;
- * Poticati programe obnove i oživljavanja građevina tradicijske arhitekture, a prilikom planiranja novih gradnji uvažavati i uključivati elemente tradicijske arhitekture.

Zaštita ekoloških sustava i staništa

- * Močvare i vode - Zadržati preostale prirodne tokove rijeka i potoka; Zaštititi vode od onečišćenja; Umjetne vodene i močvarne biotope urediti na način da poprime što prirodnije značajke;
- * Šume - Gospodarenje šumama i dalje temeljiti na načelima prirodnoga sastava i prirodne obnove; Spriječiti smanjivanje šumskih površina i u njima strogo ograničiti svaku izgradnju; Razraditi posebne mjere gospodarenja šumama koje su u sastavu različitih kategorija zaštićenih dijelova prirode; Istraživati prorijeđene vrste čije brojčano stanje ima tendenciju smanjenja, primjerice: nizinski brijest, pitomi kesten;
- * Travnjaci i oranice - Gospodariti poljodjelskim zemljištem uz osiguranje odgovarajućih prirodnih ekoloških uvjeta koji će zaštititi spontani biljni i životinjski svijet; Spriječiti isušivanje i očuvati vodni režim nizinskih vlažnih travnjaka; Ne poticati hidromelioracije u svrhu osposobljavanja poljodjelskoga zemljišta za povećanje proizvodne sposobnosti, već svrhovitije koristiti postojeće, a posebice zapuštene poljodjelske površine; Prilikom okrupnjavanja poljodjelskih površina očuvati mrežu prirodnih i poluprirodnih staništa koja nisu zanimljiva s proizvodnoga stajališta, posebno uz ceste, putove i kanale; Na oranicama držati pokrovnost korova od 10% uz odgovarajuće tretiranje; održavati i uvoditi važne dijelove staništa poput živica; Razvijati ekološko poljodjelstvo te obnoviti i poticati razvoj sela na ekološki prihvatljivim oblicima poljodjelske proizvodnje; Odstraniti iz uporabe aktivne tvari u sredstvima za zaštitu bilja koje su dokazane visokotoksične te smanjiti uporabu insekticida širokoga spektra i koristiti selektivne insekticide; Poboljšati kakvoću tala.
- * Staništa - Kartirati staništa i načiniti analizu ugroženosti; Zaštititi najugroženije predjele i mjesta.

Zaštita kroz sektore

- * Ugraditi mjere zaštite i održivoga korištenja bioloških resursa u sva područja koja njima gospodare ili djeluju na njih; Načiniti planove zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti izvan zaštićenih područja;
- * Ponoviti dosadašnje vrednovanje prostora sa stajališta biološke i krajobrazne raznolikosti i rezultate ugraditi u prostorne planove;
- * Ojačati načela zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti u procesu izrade studija utjecaja na okoliš;
- * Sustavno rješavati probleme vezane uz sve oblike onečišćenja tla, zraka i voda.

U *Izvješću o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj (NN 88/1998.)* navodi se da je među ciljevima zaštite okoliša u ostvarivanju održivog razvitka i trajno očuvanje izvornosti biološke raznolikosti prirodnih zajednica i očuvanje ekološke stabilnosti. Osobito se ističe značenje *in-situ* očuvanja biološke raznolikosti što znači očuvanje svojta i ekoloških sustava u njihovom prirodnom okruženju, a u slučaju udomaćenih ili kultiviranih vrsta u okruženju u kojemu su razvili svoja specifična svojstva. Prostorni plan uređenja grada ili općine može biti dobro polazište za daljnja istraživanja u svezi zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti. Gradovi i općine bi trebali pokrenuti provedbu odluke Hrvatske vlade o izradi akcijskoga plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti za područje grada, odnosno općine.⁴

Strategija i akcijski plan biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske službeno su objavljeni nakon provedene javne rasprave, zapravo nakon završetka ovoga Prostornog plana. Načela i osnovne strateške smjernice ugrađeni su u Plan u najvećoj mogućoj mjeri. Neke pojedinosti nisu napravljene u cijelosti kako se to navodi u *Strategiji i akcijskom planu* (primjerice: inventarizacija i kartiranje) iz razloga što takva studija nije izrađena. Takvu bi studiju trebalo izraditi prije izrade Županijskoga prostornoga plana.

Izrađivači ovoga Plana postavili su, kao jedan od prvovažnih zadataka, djelotvorno i u najvećoj mogućoj mjeri ugraditi navedene principe u Prostorni plan i tako pripomoći očuvanju ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša. To je osobito razvidno kroz primjenu najvažnijih ekologijskih čimbenika procjene prostora, a oni se u Planu osobito iskazuju na dva načina:

1. Planom su određene prostorne cjeline u kojima se okoliš treba u najvećoj mogućoj mjeri štiti. To su predjeli zaštite prirodnih i krajobraznih, te naslijeđenih graditeljskih vrijednosti. U smislu zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti na području Općine i županije valja osobito cijeliti dolinske livade (uz potoke i manje rijeke) zbog estetskih i ponajviše bioloških osobitosti. Takvi prostori trebaju biti pošteđeni bilo kakve izgradnje koja bi mogla promijeniti ekološke uvjete staništa. U svrhu što djelotvornijeg očuvanja ekološke stabilnosti treba provesti zaštitu i na lokalnoj razini pa se ovim Planom predlaže zaštita vrijednih dijelova okoliša. Nakon donošenja ovoga Plana, općinske i županijske nadležne službe trebaju provesti daljnji formalno-pravni postupak za zaštitu svih predloženih vrijednih dijelova okoliša.

2. Planom su određeni ekološki manje osjetljivi predjeli krajolika, koje je moguće koristiti pod posebnim uvjetima ili su pogodni za daljnji razvoj i urbanizaciju.

2.2. CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA OPĆINSKOGA ZNAČAJA

Opći cilj prostornoga razvoja općinskoga značaja je, ostvarivanjem načela održivoga razvitka, postizanje veće razvijenosti. To ponajprije podrazumijeva: snažnije gospodarstvo, povećanje zaposlenosti, demografski rast, razvoj naselja sa potrebnim društvenim sadržajima, dobru prometnu povezanost i infrastrukturnu opremljenost. Taj cilj moguće je ostvariti ako se osigura potrebna prostorno-planerska dokumentacija prostora, a zatim ako se sustavno radi na oživotvorenju postavljenih ciljeva. Ovim Planom postavljaju se preduvjeti za prostorni razvoj, koji se ostvaruju:

- * Vrednovanjem, preustrojtstvom i svrhovitim korištenjem postojećih građevina i materijalnih dobara, osobito onih napuštenih ili privremeno i povremeno korištenih u svrhu gospodarskoga oživljavanja;
- * Demografskim oživljavanjem, što je moguće ako se osiguraju gospodarski sigurni i dostojni uvjeta življenja uz potrebnu suvremenu prometnu i komunalnu opremljenost;
- * Očuvanjem i povećanjem vrijednosti kakvoće prostora, što se postiže zaštitom i unapređenjem svih čimbenika prirodne i kulturne baštine zbog očuvanja identiteta, privlačnosti kraja i snaženja turističkih i s tim u svezi drugih gospodarskih djelatnosti.

⁴ *The Bulletin - glasilo Regionalnoga centra zaštite okoliša za srednju i istočnu Europu, Zagreb, srpanj/kolovoz 1997.; Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj (sažetak), NN 88/1998.; Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske, NN 81/1999.*

- S gledišta korištenja općinskog prostora težište je na:
- * Očuvanju fizičke i vizualne cjelovitosti krajolika, što se postiže ponajprije svrhovitim korištenjem zemljišta za izgradnju;
 - * Uvažavanju prirodnih značajki područja i spremnosti da se spriječi svako onečišćenje ili uništavanje prirodnih vrijednosti ;
 - * Uvažavanju naslijeđenoga krajobraza, kao cjeline djelovanja prirodnih i kulturnih činitelja.

2.2.1. DEMOGRAFSKI RAZVOJ

Starenje stanovništva i prirast kroz brojno doseljavanje obilježava i devedesete godine, od posljednjega popisa pučanstva 1991. godine (a to je vidljivo i popisom iz 2001. godine). Budući da je povećanje broja stanovništva jedan od važnih čimbenika državne strategije, za očekivati je u budućnosti nastavak uočene stope rasta broja stanovništva. Ovaj dio Karlovačke županije, i općina Netretić, svojim položajem (blizina Karlovca i Zagreba, kao i srednje Europe), prirodnim obilježjima i naslijeđenim vrijednostima, te postojećim i mogućim povoljnim uvjetima za gospodarski i svekoliki razvitak - posjeduju sve preduvjete za brži i skladniji razvoj, a time i za povećanje prirodnoga rasta stanovništva.

Odrednice ovoga Plana, u smislu dimenzioniranja građevnih područja za naselja i još više za predjele gospodarenja, utvrđene su prema demografskim pokazateljima. Građevna područja naselja u određenoj mjeri treba povećati, kako bi se planerskim mjerama stvorili preduvjeti za ostanak mladih ljudi u naseljima. U tu svrhu će se planerski predvidjeti oprema naselja svim potrebnim društvenim sadržajima i komunalnom infrastrukturom. Predjeli za gospodarske namjene odredit će se prema kriteriju mogućnosti i povoljnosti zemljišta za možebitnu izgradnju gospodarskih građevina. Time se želi planerskim mjerama osigurati svrsishodna raspodjela raspoloživoga zemljišta, kao polazišta i dobre pripreme za gospodarski razvoj u daljnjoj budućnosti.

2.2.2. ODABIR PROSTORNO RAZVOJNE STRUKTURE

Odabir prostorno-razvojne strukture, tj. načini urbanog ustrojavanja i uobličjenja teritorija općine, nastavlja opću zamisao autora ovoga Plana o prostorno-planskom, urbanističkom i krajobraznom uređenju ovog dijela Hrvatske. Izradi ovoga Plana prethodi rad na desetak sličnih prostornih planova gradova i općina po cijeloj Hrvatskoj, koji su izrađeni posljednjih desetak godina. Svima njima zajednička su polazišta, poglavito ona koja se odnose na uvažavanje prirodnoga, krajobraznoga i kulturnoga (graditeljskoga) naslijeđa, na zamisao održivoga razvitka i na jaku zaštitu okoliša. Svi ostali činitelji prostorno-razvojne strukture (razvrstaj naselja, namjena prostora, način izgradnje, mreža gospodarskih i društvenih djelatnosti, infrastrukturni sustavi i dr.) prilagođavaju se navedenim temeljnim polazištima. Za prostorni i urbanistički razvoj Općine Netretić odabrani su sljedeći činitelji prostorno-razvojne strukture:

Očuvanje prepoznatljivosti naselja. Ovaj prostor nikad nije imao jedno veliko naselje i nikad sela nisu bila površinski velika. Naselja su se sastojala iz niza graditeljski zgusnutih zaseoka, utopljenih u krajolik. Krajobrazno tkivo koje povezuje zaseoke i danas tvore voćnjaci, vrtovi, gajevi, šume, livade i oranice. Te označnice prepoznatljivosti tradicije naseobinskoga ustroja ovog područja valja sačuvati i uobličiti na suvremen način. Zbog toga građevno područje naselja djeluje "izmrvljeno". Građevno područje naselja ne povećavati u seoskim naseljima zbog nepovoljnih demografskih pokazatelja i zbog činjenice da je veliki dio postojećih građevnih područja do sada ostao neizgrađen.

Očuvanje prirodne, krajobrazne i kulturno-povijesne prepoznatljivosti. Bogato prirodno, krajobrazno i kulturno-povijesno (poglavito graditeljsko) naslijeđe ne treba shvatiti samo kao iskaz kulturološke skrbi za baštinu i tradiciju, nego i kao jedno od izvorišta gospodarskoga razvoja. Kulturni, seoski i seljački turizam imaju u bogatom nasljeđu jako uporište, koje treba promišljeno koristiti.

Raznolike mogućnosti gospodarskoga razvoja. Zbog niza povoljnosti (blizina Karlovca i Zagreba, tradicija obrta itd.) Netretić posjeduje dobre preduvjete za manji gospodarski razvitak. Odabrane su raznolike mogućnosti - raznolike po sadržaju, po broju zaposlenika, po potrebnoj površini, po potrebnoj infrastrukturnoj opremljenosti, po važnosti za državu, županiju ili Općinu itd. Time se želi najpovoljnije predjele za možebitnu gospodarsku djelatnost u daljoj budućnosti očuvati od nerazboritoga i nepromišljenoga trošenja i cjepkanja. Male gospodarske pogone (obrt, malo poduzetništvo, uslužne djelatnosti i sl.) moguće je smještavati unutar građevnoga područja naselja.

Vrsna komunalna opremljenost. Za gospodarski razvitak nužno je osigurati dobru opremljenost sa svim vrstama komunalne infrastrukture, te iznad svega dobru prometnu povezanost svih naselja sa Karlovcem i drugim gradovima. Karlovačka i susjedna Zagrebačka županija već gotovo cijelo desetljeće sustavno radi na infrastrukturnoj opremljenosti tako da su neki infrastrukturni sustavi gotovo u cjelini izvedeni. Za one koji nisu treba prirediti potrebne preduvjete, osobito one prostorno-planerske.

Poljodjelstvo

Poljodjelstvo je po važnosti prva gospodarska grana. Osnovni pravci i ciljevi razvoja poljodjelstva morali bi se temeljiti na vrednovanju svih uvjeta za razvoj poljodjelstva te na proizvodnji onih proizvoda za koje već i sada postoji izražena potražnja u okolnom prostoru i široj regiji osobito uzimajući u obzir blizinu grada Karlovca. Jedan od prednosti poljodjelske proizvodnje mora biti i "zdrava hrana" s posebnom ponudom u ugostiteljskim objektima i oživotvorenjem novih oblika turizma u tradicionalnim seljačkim gospodarstvima, oblika za koje postoje uvjeti, a sada takve ponude uopće nema. Ove mjere za pokretanje i poticanje poljodjelske proizvodnje najvećim bi se dijelom oslanjale na obiteljska gospodarstva, koja ne bi trebala postati monokulturna. Dalje, potrebno je urediti postojeće i izgraditi mrežu novih poljskih putova do poljodjelskih površina za korištenje mehanizacije (traktora i sl.). Obrađene poljodjelske površine značajne za uzgoj poljodjelskih kultura potrebno je zaštititi od izgradnje i po mogućnosti spajanjem i zamjenom određenih površina stvarati veće posjede radi lakše obrade i boljih rezultata.

Industrija

Industrija kao sekundarna djelatnost u ovom trenutku je razvijena u okviru mogućnosti. Ovim Planom osigurava se prostor i za njen razvoj. Ističe se važnost kako postojeće industrije, tako i novih manjih gospodarskih jedinica primjerenijih današnjem promatranju gospodarstva na lokalnoj i razini. Planirane gospodarske zone treba infrastrukturno opremiti (obvezno prije početka korištenja) i time omogućiti građenje raznih servisa i obrta ulaganjem domaćeg i stranog kapitala.

Izletnička turistička djelatnost

Određene mogućnosti za razvoj turističke djelatnosti u Općini postoje. Pogodan prometni položaj, pitomi reljef i klimatski uvjeti mogli bi pogodovati razvoju turizma i na ovom području. Podizanjem standarda infrastrukture i stanovanja u okviru određenih poljodjelskih gospodarstava moguć je razvoj seoskog turizma, budući Općina raspolaže prirodnim uvjetima, a i blizina većih urbanih središta daje ovom vidu turističke ponude izvjesne perspektive.

Uslužne djelatnosti i obrtništvo

U okviru uslužnih djelatnosti i obrtništva, razvoj se treba temeljiti na onima koje već djelomično postoje i imaju tržišnu i profitabilnu mogućnost budućeg razvoja. U tom smislu podržavati treba razvoj trgovine i servisa u funkciji postojećeg i planiranog korištenja prostora (poljodjelstvo, turizam i sl.) poticanjem poduzetništva. U tercijarnom sektoru treba razvijati financijske, intelektualne i poslovne usluge, obrazovanje, kulturu, zdravstvenu zaštitu i rad u tijelima uprave i lokalne samouprave u okvirima potreba Općine. Razvoj navedenih djelatnosti podrazumijeva i postojanje visokoobrazovanih stručnjaka. Razvoj djelatnosti obrazovanja, športa, kulture i zdravstva treba planirati sukladno s ukupnim porastom broja stanovnika, financijskim mogućnostima i gospodarskim razvitkom Općine.

Zaključak

Analizom postojećeg gospodarskog razvoja, ograničenja i mogućnosti razvoja te planiranog gospodarskog i ukupnog društvenog razvitka Općine može se zaključiti da je uz poboljšanje korištenja svih raspoloživih izvora i programiranja održivog razvoja potrebno poduzeti slijedeće mjere:

- razvoj svih djelatnosti i gospodarskih grana usmjeravati prema donesenim programima uz poduzimanje investicijskih aktivnosti, uz osiguranje odgovarajuće infrastrukture;
- pripremati programe razvoja svih djelatnosti na temelju donesenih kriterija i iste ponuditi zainteresiranim ulagačima;
- donošenjem i prilagođivanjem prostornih planova osigurati prostorne mogućnosti zacrtanog razvoja uz primjenu ekoloških normi očuvanja okoline;
- poticati osobito razvoj obiteljskih gospodarstava i mogućnost dvojnih zanimanja;

- stvoriti pretpostavke za demografski razvitak i povećanje broja stanovnika;
- svim mjerama osigurati povećanje broja radno aktivnog stanovništva i zaposlene radne snage;
- sve navedene radnje i aktivnosti poduzimati u cilju povećanja životnog i društvenog standarda.

Ovim planom osiguravaju se prostorno-planski elementi, koji u prostornom smislu osiguravaju mogućnost ostvarenja željenih ciljeva gospodarskog razvoja. Navedena analiza demografskih kretanja i zaposlenosti, raspoloživih prirodnih izvora i strategije gospodarskog razvoja Županije upućuju na potrebu izrade plana gospodarskog razvoja Općine.

2.2.3. RAZVOJ NASELJA, DRUŠTVENE, PROMETNE I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

Smanjivanje lokalnih utjecaja i nadvladavanje prirodnih ograničenja lokalnog prostora, podređivanje prirode sve većim zahtjevima čovjeka i izjednačavanje društvenih vrijednosti vodi gubitku lokalnih posebnosti i krizi identiteta prostora. Sprječavanje kontinuirano izgrađenog prostora fizičkim spajanjem elemenata strukture naselja duž prometnica gdje ne postoje uvjeti niti razlozi za takovo promišljanje i sprječavanje nastajanja velikih kontinuiranih građevnih površina naselja temeljni je cilj odabira prostorno razvojne strukture Općine. Cilj se treba ostvariti kroz:

- svrhovito i restriktivno određivanje građevnih područja naselja što će u ovisiti o izgrađenim prostorima u duhu tradicijske izgrađenosti;
- oblikovanje relativno uočljive strukture izgrađenog - neizgrađenog (prirodnog) prostora u okviru izgrađenih dijelova građevnih područja;
- čuvanje tradicijskih jezgara naselja;
- izgradnju gospodarskih zona sprječavanjem kontinuirane prostorne izgrađenosti;
- čuvanje elemenata prirodne baštine kao strukturnog elemenata prostora uz zaštitu elemenata kulturno-prostornih tradicijskih struktura, prepoznatljivih regionalnih svojstvenosti.

Prema *Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske* stambena i druga izgradnja treba se provoditi prvovažno na dijelovima građevnih područja koja su već opremljena komunalnom infrastrukturom, te na nedovoljno ili neracionalno izgrađenim dijelovima naselja (ugradnjom, dogradnjom ili nadogradnjom). Smjernice za izgradnju u općini Netreć, prilagođene odrednicama *Programa prostornoga uređenja Republike Hrvatske*, bile bi sljedeće:

Stambena i druga izgradnja

- * Izgradnja stambenih zgrada i zgrada društvenog standarda treba biti ishod ustroja prostora, te programa komunalnog opremanja u skladu s gospodarskim rastom;
- * Osiguranje zemljišta za izgradnju obiteljskih kuća mora se temeljiti na racionalnim gustoćama naseljenosti primjerene regionalnim značajkama;
- * Očuvanju i obnovi (rekonstrukciji - građevnom preustrojstvu i sanaciji - popravcima) postojećih stambenih zgrada treba dati isto značenje kao i novim stambenim gradnjama (osobito u povijesnim cjelinama) i treba ih razvijati kao neprekidnu i predviđenu djelatnost.

Javne službe

U Planom predviđenim predjelima središnjeg općinskog naselja, kao i u ostalim naselja, moći će se podizati građevine javnih službi, slijedeći gospodarski razvitak i potrebe stanovništva. U pravilu za zgrade javnih službi ne određuje se precizni smještaj, već predjeli u kojima je moguća izgradnja.

Zgrade za odgoj, obrazovanje i kulturu

Zgrade za odgoj, obrazovanje, kulturu i znanost mogu se graditi unutar građevnih područja naselja.

Zdravstvo i socijalna skrb

Zgrade zdravstvenih djelatnosti mogu se graditi u podcentrima pojedinih naselja ili se Detaljnim planom uređenja mogu predvidjeti predjeli u kojima je moguća njihova izgradnja.

Šport i rekreacija

Na području Općine postoje lovišta gdje je moguće razvijati lovni turizam. Manji sportsko rekreacijski sadržaji mogu se planirati unutar građevnog područja pojedinih naselja. Veći zahvati ove namjene utvrdit će

se ovim Planom, uz obvezu izrade Detaljnijeg plana. U nastavku se navode ponajprije ciljevi razvoja ostalih naselja Općine i njihove infrastrukture. Građevine prometne i komunalne infrastrukture državnoga značaja ionako su obveze ili katkada ograničenja, koja je potrebno ugraditi u Plan i kojima se mora razvoj naselja prilagođavati.

Razvoj naselja. Za razvoj naselja Planom će se predvidjeti dovoljno proširenja građevnoga područja za izgradnju novih zgrada, po mogućnosti šireći naselje u dubinu (stvarajući drugi i treći red kuća), a ne isključivo duž postojećih putova. Lijepe i slikovite krajobrazne ambijente valja očuvati (osobito unutar naselja) jer će oni preuzeti značenje perivojne arhitekture. Izgradnju naselja valja usmjeriti na uvažavanje tradicijskoga graditeljstva što podrazumijeva čuvanje i obnovu starih drvenih kuća i gospodarskih zgrada, uklapanje novih zgrada u postojeći sklop građevina i novu suvremenu izgradnju od koje se očekuje da na prikladan način održi i pokaže neprekidnost prepoznatljive izgradnje. U svrhu očuvanja, obnove i ponovljenoga vrednovanja prepoznatljivosti naselja na pobježjima u Odredbama za provođenje odredit će se potanki uvjeti izgradnje u naseljima. Osobita skrb posvetit će se estetskom uređenju naselja, odabiru građevnih materijala (valja izbjegavati materijale strane zagorskome krajoliku), obrisu naselja (visinama zgrada i njihovom smještaju na padini ili brežuljku), ulazima u naselje i zgradama koje su svojom veličinom vizualno jako uočljive (crkve, kapele, vatrogasni dom i druge zgrade od javnoga značaja).

Razvoj društvenih djelatnosti. Zamisao je da se u svim većim naseljima tijekom vremena izgrade društveni sadržaji koji će omogućiti zadovoljavanje osnovnih potreba stanovništva. Time će se stvoriti osjećaj pripadnosti pojedinim malim mjestima, stanovništvo će se jače vezati uz mjesto življenja i smanjit će se potreba odlaska u centre izvan općine. Za izgradnju zgrada društvenih djelatnosti (vatrogasni dom, društveni dom, crkva i dr.) Planom se predviđaju podcentri u sklopu naselja gdje se mogu graditi zgrade sa manjim poslovnim, trgovačkim i uslužnim sadržajima kao i možebitno potrebnim područnim školama.

Izgradnja i uređenje prometnica. U svrhu međusobnog povezivanja pojedinih naselja sa ostalim centrima Karlovačke i susjedne Zagrebačke županije, potrebno je većim dijelom obnoviti (proširiti, rekonstruirati, popraviti, asfaltirati) postojeće ceste značajne za lokalni promet i za dolazak do državnih i međunarodnih cesta. U cijelosti nove ceste lokalnoga značaja neće trebati predvidjeti jer postojeće ceste i putovi (neovisno o tehničkim osobitostima) zadovoljavaju potrebe stanovništva, sa izuzetkom novih građevnih područja. Osobita pozornost posvećena je povezivanju magistralnih prometnica sa lokalnom mrežom, kako bi naselja od prolaska magistralnih prometnica imala koristi, a ne samo štetu u krajoliku. Prometnice od državnoga značaja omogućit će dobro povezivanje svih naselja sa Zagrebom, ostalim dijelovima Hrvatske i sa susjednim zemljama. Prometnice u pojedinim naseljima valja uređivati i obnavljati s osobitom skrbi za estetsko oblikovanje prometnice i njenog neposrednog okruženja. Uz ceste unutar naselja treba planirati i izvesti nogostupe, osobito tamo gdje djeca idu u školu, crkvu ili prema autobusnim stajalištima.

2.3. CILJEVI PROSTORNOGA UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE

2.3.1. RACIONALNO KORIŠTENJE I ZAŠTITA PROSTORA

U svrhu racionalnoga korištenja i zaštite prostora u predjelima predviđenim za uređenje naselja, u Plan su ugrađena sva pozitivna nastojanja suvremene teorije prostornoga planiranja s osobitim nastojanjem da se prostor i zemljište koristi krajnje svrsishodno, te da prostorno-planerske odluke budu razborite, stručno utemeljene i lišene nepotrebnih i neprihvatljivih političkih ili interesnih utjecaja. Prema *Programu prostornoga uređenja Republike Hrvatske* racionalno korištenje odnosi se prvovažno na određivanje prostora za izgradnju na način da se ne smanjuju šumske i vrsne poljodjelske površine, da se omogući uređenje, korištenje i zaštita voda (podzemnih i nadzemnih) te tako da se poveća zaštita osobitih vrijednosti prostora i gospodarenje izvorima na održiv (štedljiv) način.

2.3.1.1. Europski pristup planiranju

Glavne težnje današnjega europskoga prostornog razvitka moguće je iskazati na sljedeći način:

- 1) Prihvatiti pristup nadopunjavanja i suradnje gradova i mjesta (osobito susjednih mjesta i onih u sklopu istih zemljopisnih cjelina, primjerice Županije) kako bi se izbjeglo nepotrebno i skupo nadmetanje;
- 2) Promicati oživljavanje postojećih umjesto osnivanja novih gradskih predjela;

- 3) Ostvarivati novi razvoj sela obnovom urbano-ruralnih odnosa (razlika između gradskih i seoskih područja sve više nestaje) i promicanjem gospodarskih djelatnosti primjerenih ruralnim područjima;
- 4) Očuvati različitost kulturnoga krajolika;
- 5) Učvrstiti rijetko naseljena i izdvojena područja pristupom udruživanja javnih i privatnih djelatnosti u svrhu smanjenja ili zaustavljanja iseljavanja pučanstva iz ruralnih područja;
- 6) Omogućiti razvitak prirodnog i održivog okoliša tamo gdje se napuštanje zemljišta ne može izbjeći.⁵

Veliku ulogu u promicanju europskih načela planiranja prostora provodi Hrvatska sekcija ECOVAST-a, Europskoga vijeća za sela i male gradove. Europska udruga ECOVAST utemeljena je 1984. godine s ciljem unapređenja dobrobiti seoskih sredina i očuvanja ruralnog nasljeđa diljem Europe. Osnovna djelatnost usmjerena je na očuvanje i unapređenje kulturno-povijesnih, ekoloških, socijalnih i gospodarskih vrednota te na cjelovit i održiv razvitak sela i malih gradova. ECOVAST ima savjetodavnu ulogu u Vijeću Europe, a intenzivno surađuje i s Europskom komisijom. Djelovanje ECOVAST-a osobito je značajno uzme li se u obzir da je 85% ukupne površine europskoga kontinenta seosko područje i da na njemu živi više od polovice europskoga stanovništva. Upravo je seosko područje izvor najvećega dijela hrane, drva, mineralnih i drugih sirovina. Ta područja nude ljepotu, mir i odmorišta, a bogat su izvor nedirnute prirode.

Strategija ECOVAST-a za ruralnu Europu temelji se na tri osnovna principa: 1) jednaka briga za čovjeka i okoliš, 2) cjelovitost akcija i 3) traženje mišljenja i uključivanje lokalnoga stanovništva. ECOVAST djeluje u različitim vidovima ruralnoga života, među kojima valja istaknuti: oživljavanje seoskoga gospodarstva; poljodjelstvo - novi naglasak; šumarstvo; proizvodnja, obrtništvo i uslužne djelatnosti; seoski turizam; telekomunikacije; stanovanje na selu; usluge u seoskim područjima; društvena i kulturna vitalnost; zaštita baštine, prirodno nasljeđe, kulturno nasljeđe; edukacija; partnerstvo u pristupima i djelovanju.

Cilj djelovanja ECOVAST-a u interesu je Grada i Županije, odnosno u interesu je skladnog i održivog razvoja Grada, njegovih stanovnika i brojnih seoskih naselja. Zbog toga su i ciljevi djelovanja ECOVAST-a ugrađeni u ovaj Plan s nadom da će biti stvarno razrađeni u provedbi Plana. Okupljajući u svoje članstvo pojedince, upravna tijela i nevladine udruge, od lokalne do međunarodne razine, ECOVAST služi kao most između onih koji donose odluke i onih koji djeluju na lokalnoj razini, između stručnjaka i provoditelja.

2.3.1.2. Svrishodnost i razboritost u planiranju

Kraj drugoga tisućljeća, u ozračju svjetskih promišljanja i prilika te trenutnih gospodarskih mogućnosti Hrvatske, nije vrijeme sklono pretjeranim i neostvarivim gradograditeljskim i prostorno-planerskim zamislima. Živimo u doba kada se nameće potreba za svrshodnim raspolaganjem i trošenjem prostora u skladu s mogućnostima prostora i okoliša, kao i u skladu s gospodarskim mogućnostima. Prostorne planove koje u Hrvatskoj trenutno izrađujemo svrstavamo u novu (prvu) porodicu prostornih planova. To su prvi planovi u samostalnoj Hrvatskoj rađeni prema novom političko-teritorijalnom ustroju. Izrada novih prostornih planova uvelike je otežana iz više razloga: zakoni i propisi o prostornome uređenju samo su djelomično doneseni, novčane mogućnosti općina i gradova su malene pa nije moguća izrada svih potrebitih stručnih izradaka (studija), neuhodanost županijskih stručnih službi koje bi trebale usklađivati i nadzirati izradu prostornih planova pojedinih gradova i općina i dr. Završetak 20. i početak 21. stoljeća bit će u prostornom planiranju Hrvatske obilježeno kao prijelazno vrijeme u izradi prostorno-planske dokumentacije. Najveći doprinos prve generacije prostornih planova trebao bi biti: detaljno vrednovanje kulturnoga i prirodnoga nasljeđa, bilježenje postojećega stanja svih mjerodavnih čimbenika (osobito postojeće infrastrukture koja u pravilu nigdje nije cjelovito prikupljena) te zaštita prostora od oštećenja, nekvalitetne i nedovoljno promišljene izgradnje i od nesvrshodnoga trošenja prostora.

Polazeći od postavki Strategije prostornoga uređenja Republike Hrvatske, koja upućuju na racionalno korištenje i zaštitu prostora, kao i od brojnih međunarodnih dokumenata koji promiču načela svrshodnosti i razboritosti u planiranju i korištenju prirodnih izvora na Zemlji, u ovaj Plan ugrađena su nastojanja da se prostor Općine Netretić koristi krajnje racionalno i razborito. Za takav stav stvoreni su prostorno-planerski preduvjeti, a na Općini i županijskim službama ostaje da planske odrednice što dosljednije oživotvore.

⁵ Blažević-Perušić, Josipa. 1997. Europski trendovi i zaštita hrvatskoga prostora, u: Hrvatski prostor - temeljno nacionalno dobro, Zbornik radova okrugloga stola, Zagreb: Urbanistički institut Hrvatske, str. 19-22.

2.3.1.3. Ograničenja za širenje naselja

Razmjerno je velik broj čimbenika koji ograničavaju širenje naselja, odnosno izgradnju stambenih, ali i drugih građevina. Sva ograničenja, koja je bilo moguće spoznati tijekom izrade ovoga Plana uzeta su u obzir prilikom planiranja širenja naselja. Zbog nepostojanja i nemogućnosti izrade stručnih studija tijekom izrade Plana, mnogi od ovih činitelja su uzimani u obzir djelomično - na temelju obilaska terena i podataka koje je bilo moguće tom prilikom prikupiti. Ako se prilikom provedbe Plana utvrde dodatna precizna i na terenu uočljiva ograničenja, potrebno je to zabilježiti i onemogućiti možebitnu izgradnju na takvim terenima.

Valja istaknuti najznačajnija ograničenja za izgradnju:

- * šume;
- * vrijedna poljodjelska zemljišta
- * predjeli zaštite kulturnoga i prirodnoga naslijeđa;
- * klizišta i zemljišta nedovoljne nosivosti tla;
- * mjesta tektonskih rasjeda i mogućih potresnih epicentara;
- * strma zemljišta nagiba većeg od 30%;
- * zemljišta s visokom podzemnom vodom i plavljene livade;
- * zaštitni pojasevi tehničke infrastrukture
- * zaštitni pojasevi izvorišta pitke vode
- * zaštitni pojasevi rijeka, potoka i ostalih vodotoka, osobito onih koji imaju karakter povremenih bujica
- * zemljišta povoljna za posebne gospodarske djelatnosti.

2.3.2. UTVRĐIVANJE GRAĐEVNIH PODRUČJA NASELJA

2.3.2.1. Kriteriji za utvrđivanje građevnih područja naselja

Prilikom utvrđivanja granica građevnih područja naselja uzeti su u obzir sljedeći čimbenici:

1. Postojeća izgrađenost, neovisno o tome da li su kuće izgrađene s potrebnom dokumentacijom ili su bespravno izgrađene. Izrađivač Plana nije imao podatke koje su zgrade bespravno izgrađene, ali ne mali broj bio je izvan važećih granica građevnoga područja što upućuje na zaključak da su takve zgrade bespravno izgrađene. Gdje god je to bilo stručno opravdano i prihvatljivo, takve su zgrade u pravilu bile uključivane unutar granica građevnih područja.
2. Stvarne potrebe i želje Općine, Mjesnih odbora i građana. Tijekom izrade Plana prikupljane su, uz pomoć Povjerenstva za praćenje izrade Plana, želje i potrebe za proširenjem građevnih područja naselja. Većina zahtjeva je bila stručno prihvatljiva i većina ih je još tijekom izrade Plana prihvaćena. Valja istaknuti dobru suradnju s Mjesnim odborima koji su, na radnim sastancima proširenoga Povjerenstva za praćenje izrade Plana, iznosili mišljenja građana.
3. Tradicijska obilježja naselja. Zamisao "razdrobljenoga" odnosno nejedinstvenoga građevnoga područja posljedak je želje da se sačuva prepoznatljivost tradicijskoga krajolika s manjim skupinama stambenih zgrada kako bi se ostvarila slika naselja utopljenih u krajolik (mozaik sela i zaseoka, voćnjaka, vrtova i gajeva). Zamisao očuvanja tradicijske slike naselja izložena je pod naslovom *Načela uređenja naselja - očuvanje prepoznatljivosti* (2.3.3.1.).
4. Ograničenja uslijed prirodnih osobitosti. U predjelima gdje su utvrđena nepovoljna obilježja zemljišta za izgradnju nije predviđeno građevno područje. Ograničenja za izgradnju uslijed prirodnih obilježja navedena su pod naslovom *Ograničenja za širenje naselja* (2.3.1.3.).
5. Ograničenja uslijed vrijednosti i posebnosti krajobraza, te prirodnih i kulturno-povijesnih cjelina. U predjelima prepoznatljivih krajolika te vrijednoga prirodnoga i kulturno-povijesnoga naslijeđa izgradnja je onemogućena ili je svedena na mjeru koja je primjerena stupnju zaštite. Na planu građevnih područja urisani su predjeli i granice zaštite kulturnoga i prirodnoga naslijeđa iz razloga da izdavanje lokacijskih i građevnih dozvola bude djelotvornije i u provedbi jednostavnije. Građevna područja urisana su na katastarskim kartama umanjenima u mjerilo 1:5.000.
6. Zaštitni pojasevi tehničke infrastrukture. Zaštitni pojasevi tehničke infrastrukture (osobito pojasevi dalekovoda i cijevnoga transporta plina) u pravilu su izvan granica građevnih područja. Tamo gdje ti pojasevi prolaze naseljem, na tim mjestima nije moguća izgradnja zgrada, ali se preporuča koristiti na neki drugi dozvoljeni način, te odgovarajuće krajobrazno oblikovanje u svrhu uređenja i ljepšeg izgleda naselja.

2.3.2.2. Mogući graditeljski zahvati unutar građevnoga područja

U sklopu građevnoga područja pojedinih naselja (ako to detaljnijim planom nije drukčije određeno) moguća je izgradnja ili obnova:

- * Stambenih zgrada;
- * Stambeno-poslovnih zgrada (stambene zgrade združene sa uslužnim, trgovačkim i drugim čistim djelatnostima koje su prihvatljive u neposrednoj blizini stanovanja);
- * Gospodarskih zgrada (obrtničke radionice, maleni proizvodni pogoni i manje zgrade za uzgoj stoke u sklopu stambenih parcela);
- * Zgrada javne namjene ili s javnim sadržajima;
- * Uslužnih djelatnosti (društvene, trgovačke i turističke djelatnosti, samostalno ili povezano sa stanovanjem).

Unutar građevnoga područja moguće je graditi nove zgrade ili obnavljati i prilagođavati postojeće gospodarske zgrade u svrhu obrtničkih radionica i poslovnih sadržaja, ako nije ugrožen život i rad ostalih stanovnika naselja i ako to uvjeti zaštite kulturne i prirodne baštine dozvoljavaju. Takve građevine u pravilu treba graditi na stambenim građevnim parcelama, po mogućnosti u dubini parcela i u sklopu stambeno-gospodarskih seoskih domaćinstava. Posebnu pozornost treba obratiti oblikovanju manjih proizvodnih pogona koja ne smije biti standardna i mora se svojim oblikovanjem uklapati u sliku naselja. Obrtničke i malene proizvodne zgrade u naseljima, kao i sve ostale nove ili obnovljene postojeće zgrade, moraju se skladno uklopiti u tradicijsku sliku naselja i zagorskoga krajolika. U tu svrhu valja koristiti tradicijske materijale (kamen, opeka, crijep, drvena građa, žbuka i sl.), a nije dozvoljena uporaba prefabriciranih betonskih, metalnih i sličnih zgrada ili dijelova zgrada. Uvjeti za oblikovanje zgrada u naseljima potanko su obrazloženi u poglavlju pod naslovom *Načela uređenja naselja - očuvanje prepoznatljivosti (2.3.3.1.)* i u Odredbama za provođenje Plana.

2.3.2.3. Usporedba prema dosadašnjim građevnim područjima

Širenje građevnoga područja, u odnosu na prethodni važeći plan napravljeno je tamo gdje je bilo moguće i stručno opravdano uklopiti postojeću izgradnju izvan važećega građevnoga područja. Povećanje građevnoga područja predviđeno je i tamo gdje se pokazala potreba za zaokruženjem cjeline postojećega naselja.

2.3.3. UNAPREĐENJE UREĐENJA NASELJA I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

2.3.3.1. Načela uređenja naselja - očuvanje prepoznatljivosti

Zamisao ovoga Plana, između ostaloga, je prostorni razvitak naselja na način da se očuva samosvojnost tradicijskoga krajolika s manjom gustoćom izgrađenosti, s manjim sklopovima stanovanja isprepletenim sa šumarcima, gajevima, voćnjacima, livadama, i vinogradima. Da bi se to ostvarilo planirana su "razdrobljena" građevna područja u namjeri da se spriječe površinom veliki i u neprekinutom nizu predugački predjeli stanovanja. Sva postojeća naselja unutar Općine su naselja seoskih obilježja.

Prema *Programu prostornoga uređenja Republike Hrvatske* za oživljavanje seoskih područja potrebno je učiniti sljedeće:

- * S ciljem zaustavljanja napuštanja sela treba stvarati pravno-gospodarski povoljne uvjete rada, a osobito poticati opstanak i razvoj početno malim ali sigurnim ulaganjima u životni standard sela, uključujući kulturne i rekreacijske potrebe stanovništva;
- * Promicati temeljne vrijednosti seoskoga nasljeđa, duhovnih i materijalnih dobara i tradicije te obogaćivati veze grada i sela;
- * Osigurati uvjete za izgradnju stambenih zgrada zadovoljavajuće kakvoće, ali uz dužnu pozornost prema tradicijskom graditeljstvu koja se iskazuje ponajprije kroz uvažavanje mjerila, oblika i graditeljskih materijala;
- * Potrebno je osigurati suvremeni infrastrukturni standard. Telekomunikacije i informatika osnova su za željene promjene u seoskom prostoru pa njihov razvoj treba posebno podupirati jer će umanjiti mnoge prednosti grada pred selom;
- * Težiti da prihodi i standard življenja bude u skladu s onim u razvijenim područjima, a uvjeti života seoskoga stanovništva približi uvjetima gradskoga stanovništva;

- * Proizvodnja na seoskom području mora se temeljiti na korištenju prednosti proizvodnje i usluga na selu, kao što su primjerice: organsko-biološki proizvedena i prerađena hrana, ručno izrađeni predmeti i turizam na seljačkim gospodarstvima.

Prilikom planiranja proširenja sela mora se posvetiti pozornost zadržavanja slike sela, odnosno njegovoj slici grupiranosti (zbijenosti). Najčešće se sela razvijaju duž značajnijih prometnica tako da bi u budućnosti ona mogla postati izdužena. To se mora izbjeći iz razloga što su naselja ovog kraja tradicijski zbijena. Najlakše je planirati sela uz prometnice glede tehničke infrastrukture i imovinskih odnosa, ali se tako narušava tradicijska slika i vizualna prepoznatljivost sela.

Postojeći oblici građevnih parcela su vrlo različiti: od izduženih pravilnih do nepravilnih oblika, što je najčešće uvjetovano obličjem terena, načinom poljodjelske proizvodnje i imovinskim odnosima, ali i drugim čimbenicima. Podatci iz zemljišnih i katastarskih knjiga najčešće se ne podudaraju. Sigurno je da tradicijska kuća ovoga kraja ne stoji sama na građevnoj parceli, već su na parceli smještene pomoćne i druge gospodarske zgrade. Budući da su gospodarske prilike na selu izmijenjene te da na selu ne žive, a i ne moraju živjeti, ljudi koji se isključivo bave poljodjelstvom, namjena drugih zgrada ne mora biti vezana uz poljodjelstvo. Prateće zgrade mogu poslužiti i drugim svrhama, primjerice: obrtu, seoskom turizmu, manjoj proizvodnoj ili poslovnoj djelatnosti i sl.

Ukoliko se planira gradnja nove kuće na građevnoj parceli, koja se nalazi unutar postojećega sela, potrebno je uvažavati postojeće prostorne odnose u selu, primjerice: odnos prema crkvi, odnos prema postojećem predajnom graditeljstvu (starim drvenim kućama) i odnos prema prirodi.

Svaka nova građevina mora se podrediti tipu naselja i to glede obujma građevine, građevne i regulacijske linije, kao i na vrstu, nagib i smjer krovišta, a sve u cilju da ga smisaono nadograđuje. Sagledavajući zgradu na građevnoj parceli, znatnu pozornost valja posvetiti oblikovanju pročelja (veličina i oblik prozora, veličina i oblik krovnih prozora, terasa na krovu, veličina i oblik vrata, oblikovanje dimnjaka i dr.) i oblikovanju pomoćnih građevina na parceli (oblik i veličina krovišta, oblik i veličina otvora i sl.).

Uređenje dvorišta (okućnice) valja uskladiti s tradicijskim izgledom. Ono je danas krajnje neprimjereno. Stanovnici sela najčešće asfaltiraju ili betoniraju cijelo dvorište, samo katkada ostave male zemljane površine. Važno je istaknuti vrtno oblikovanje okućnice. Stoljećima se u dvorištu najčešće sadio po koji trs vinove loze, koji se penjao po drvenoj konstrukciji (brajdi) radi stvaranja sjenice ljeti. Od drveća u dvorištu je najčešće sađen orah, dok je od uresnoga grmlja uz ogradu prema ulici vrlo često sađen jorgovan. Važni činitelji uređenja dvorišta su: izbor i način sadnje bilja, vrsta i oblikovanje ograda i popločenje. Preporuča se prozračna drvena ograda. U stražnjem dijelu građevne parcele (iza stambenoga dvorišta) preporuča se sadnja domaćih sorta voćaka. Preporuča se u manjoj mjeri popločavanje dvorišta kamenom, i to samo onih površina potrebnih za kretanje.

2.3.3.2. Preporuke za novu izgradnju na tragu tradicijskoga graditeljstva

Svaka nova građevina, stambena ili gospodarska, mora sa svojim oblikovnim obilježjima i uporabom građevnih materijala uspostaviti skladan odnos s postojećim vrijednostima ovoga kraja, kao kulturnoga krajolika. Navodimo neke najznačajnije označnice kojih bi se valjalo pridržavati prilikom projektiranja i izvedbe novih zgrada, a na tragu narodnoga (predajnoga, tradicijskoga) graditeljstva:

- * Kuću prilagoditi nagibu i obličju terena, tj. izvesti ju djelomično podrumljenu;
- * Tlorisni oblik kuće treba biti izduženi pravokutnik, u obliku slova L ili T, nikako ne u obliku kvadrata;
- * Krov treba biti dvostrešan, a moguća su i zabatna skošenja krova. Nagib dvostrešnih krovnih ploha trebao bi biti 30⁰-45⁰, a zabatna skošenja mogu biti strmija;
- * Prozori trebaju biti pravokutnoga oblika s dužom vertikalnom stranicom te s drvenim kopcima (žaluzinama) kao zaštitom od sunca;
- * Poželjna je uporaba tradicijskih građevnih materijala: vidljivi lomljeni kamen (za nadtemeljne zidove i podrum), zaglađena žbuka (vanjski zidovi prizemlja i kata), crijep (za pokrov), drvo (stolarija, vanjska obloga).

Osim ovih osnovnih preporuka za izgradnju zgrada na tragu predajnoga graditeljstva, u Provedbenim odredbama Plana navedeni su i drugi uvjeti i preporuke za očuvanje tradicijske slike naselja.

2.3.3.3. Preporuke za uređenje komunalne infrastrukture

Da bi se očuvala prepoznatljivost naselja u duhu tradicije i očuvanja slike krajolika potrebno je posvetiti pozornost uređenju komunalne infrastrukture u naseljima. To se osobito odnosi na estetski izgled, koji je vrlo često narušen uslijed uporabe uobičajenih i estetski nedovoljno promišljenih građevina i rješenja komunalne infrastrukture. Najčešće se manje komunalne građevine (trafostanice, plinske podstanice i dr.) postavljaju estetski neusklađeno sa slikom ulice tako da su vizualno pretjerano uočljive i nepotrebno nametljive u naselju ili krajoliku. Valjalo bi uložiti napore u cilju unapređenja izgleda naselja sa prikladnim komunalnim uređenjem. Preporuča se napraviti sljedeće:

- * Prilikom izrade detaljnijih prostornih planova (Urbanistički plan uređenja i Detaljni plan uređenja,) trebalo bi posvetiti veću pozornost komunalnom uređenju i komunalnoj opremi naselja ili predjela za koje se izrađuje plan. Pojediniosti o kojima valja brinuti navode se u nastavku ovih preporuka.
- * Prilikom obnove postojećih ulica trebalo bi ih proširiti u najvećoj mogućoj mjeri, urediti nogostupe i posaditi drvorede gdje god je to moguće.
- * Komunalne građevine kao što su trafostanice, plinske podstanice, stupovi električnih vodova i sl. ne treba postavljati na raskrižjima, odnosno ne na vizualno izloženim mjestima. Treba ih postaviti tako da omoguće skladno oblikovanje ulice i raskrižja, po mogućnosti na vizualno zaklonjenim mjestima.
- * Valjalo bi razmotriti mogućnost postavljanja podzemnih vodova komunalne infrastrukture u zajednički betonski prefabricirani kanal kako bi se pojednostavilo održavanje, ali i stvorili povoljniji ekološki uvjeti za sadnju uličnih drvoreda.
- * U naseljima bi trebalo zračni ulični razvod elektroopskrbe i telekomunikacijske mreže zamijeniti s podzemnim razvodom, osobito u naseljima ili dijelovima naselja spomeničkih obilježja.
- * Žute ormariće plinskih brojila trebalo bi postavljati na zgrade manje primjetno, po mogućnosti na dvorišna pročelja i ugrađene u zid, tako da razmjerno veliki i jako uočljivi ormarići ne budu vidljivi s ulice.

Poglavlje 2: CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA I UREĐENJA OPĆINE

2.	CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA I UREĐENJA OPĆINE	1
2.1.	CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA ŽUPANIJSKOGA ZNAČAJA	1
2.1.1.	Razvoj gradova i općina te infrastrukturnih sustava	1
2.1.1.1.	Razvoj gradova i naselja.....	1
2.1.1.2.	Razvoj infrastrukturnih sustava	2
2.1.2.	Racionalno korištenje prirodnih izvora i zaštita prostora	2
2.1.2.1.	Zamisao održivoga razvitka	3
2.1.2.2.	Sveobuhvatno planiranje i upravljanje prostorom i okolišem	5
2.1.2.3.	Očuvanje i zaštita prirodnoga, krajobraznoga i kulturno-povijesnoga naslijeđa.....	6
2.1.2.4.	Parametri vrednovanja kulturno povijesnih vrijednosti, načela i ciljevi zaštite	8
2.1.3.	OČUVANJE EKOLOŠKE STABILNOSTI I VRIJEDNIH DIJELOVA OKOLIŠA	9
2.2.	CILJEVI PROSTORNOGA RAZVOJA OPĆINSKOGA ZNAČAJA	13
2.2.1.	Demografski razvoj.....	14
2.2.2.	Odabir prostorno razvojne strukture	14
2.2.3.	Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture	16
2.3.	CILJEVI PROSTORNOGA UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE	17
2.3.1.	Racionalno korištenje i zaštita prostora	17
2.3.1.1.	Europski pristup planiranju.....	17
2.3.1.2.	Svrishodnost i razboritost u planiranju	18
2.3.1.3.	Ograničenja za širenje naselja.....	19
2.3.2.	Utvrđivanje građevnih područja naselja.....	19
2.3.2.1.	Kriteriji za utvrđivanje građevnih područja naselja	19
2.3.2.2.	Mogući graditeljski zahvati unutar građevnoga područja.....	20
2.3.2.3.	Usporedba prema dosadašnjim građevnim područjima	20
2.3.3.	Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture.....	20
2.3.3.1.	Načela uređenja naselja - očuvanje prepoznatljivosti	20
2.3.3.2.	Preporuke za novu izgradnju na tragu tradicijskoga graditeljstva	21
2.3.3.3.	Preporuke za uređenje komunalne infrastrukture.....	22